

**НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Александрова Т.Ф.

**ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВОГО ТА
ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПРОГРАМАМИ
ПІДГОТОВКИ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ
СИТУАЦІЯХ**

Методичні рекомендації

Кропивницький 2019

*Рекомендовано управлінням з питань цивільного захисту Кіровоградської обласної державної адміністрації для використання як методичний посібник призначений для керівного складу і фахівців підприємств, установ, організацій області, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту
(лист начальника управління від _____ р. № _____)*

Розглянуто та схвалено методичною комісією НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, протокол від _____ березня 2019 року № _____

Рецензенти:

начальник НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області Тищенко М.А., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області Купріянов А.С.

Александрова Т.Ф.

ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВОГО ТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПРОГРАМАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: методичні рекомендації – Кропивницький: НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, 2019 – 91 с.

У посібнику описана система навчання та перевірки знань працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях, роль керівника навчальної групи у даному процесі та напрямки його роботи. Представлені варіанти програмного забезпечення різних видів навчання з питань цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях.

Описано механізми здійснення курсового та індивідуального навчання з питань цивільного захисту серед працюючого населення.

Представлені вимоги до планування та обліку навчання на виробництві та зразки необхідних керівникові навчальної групи плануючих й облікових документів. Надані рекомендації щодо створення робочих навчальних програм.

Надаються організаційно-методичні вказівки для керівників навчальних груп щодо найкращого забезпечення викладання навчального матеріалу та проведення занять.

Конкретні рекомендації з методики викладання, які допоможуть не професійним «педагогам», а представникам інших професій, опинившись в ролі керівника навчальної групи працівників на підприємстві, в установі, організації на достатньому рівні провести заняття.

Посібник призначений для забезпечення належної підготовки керівників навчальних груп до здійснення навчання працівників суб'єктів господарювання діям у надзвичайних ситуаціях.

Крім керівників навчальних груп, матеріали посібника будуть корисні й керівному складу підприємств, установ організацій, які організовуватимуть у своїх колективах навчання з питань цивільного захисту, а також педагогічним працівникам навчально-методичних установ у сфері цивільного захисту, які координують організаційно-методичну діяльність керівників навчальних груп на суб'єктах господарювання та готують керівників навчальних груп на базі обласних курсів удосконалення керівних кадрів до подальшої роботи із підлеглими у робочих колективах.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. Система організації й проведення навчання та перевірки знань працівників діям у надзвичайних ситуаціях на підприємствах, в установах та організаціях	5
1.1. Шляхи здійснення курсового навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях.....	7
1.2. Індивідуальне навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях	9
2. Планування навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі, організації	9
2.1. Реалізація комплексу програм з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.....	10
2.2. Оформлення розкладів занять та графіків консультацій.....	12
3. Облік теоретичного навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі, організації. Вимоги до оформлення облікових документів	15
4. Підготовка керівників навчальних груп до проведення занять з працівниками та забезпечення їх самостійної роботи	18
4.1. Доцільний вибір методів навчання.....	18
4.2. Оформлення планів занять.....	22
4.3. Підготовка матеріально-технічної бази	23
ДОДАТКИ	25
БІБЛІОГРАФІЯ.....	92

ПЕРЕДМОВА

Останні роки населення і територія України перебувають під суттєвим негативним впливом чинників, які призводять до виникнення надзвичайних ситуацій та небезпечних подій, загибелі людей, погіршення умов життєдіяльності, забруднення природного навколишнього середовища, значних економічних збитків. Дія цих чинників посилюється безоглядною понаднормативною експлуатацією основних виробничих фондів і ресурсів, недосконалістю основних виробничих процесів багатьох галузей промисловості; обмеженими можливостями держави у сфері розвитку та реконструкції, природними особливостями території України. Все це стосується і Кіровоградської області.

Крім того, складна воєнно-політична обстановка в Україні, що склалася на даний час, може потягнути за собою виникнення таких надзвичайних ситуацій та подій, які раніше не були характерними для нашої країни, а саме: раптовий напад противника або терористичні акти, загибель людей у разі застосування ним артилерії та іншої зброї, можливо біологічної або ядерної, в таких ситуаціях знання правил поведінки може вберегти життя.

Одним з найпростіших та найефективніших заходів з попередження надзвичайних ситуацій та вдалої ліквідації їх наслідків є навчання (підготовка) населення.

Правила поведінки у разі виникнення як природних так і інших надзвичайних ситуацій (техногенних, соціальних, військових) повинне знати все населення, а особливо працююче.

Навчання працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за місцем роботи.

Підготовка населення до дій у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру передбачена статтями 39 – 42, глави 10. Кодексу цивільного захисту України (додаток 1.). Механізм організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, його структуру, види та форми визначає Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затверджений ПКМУ №444 від 26 червня 2013 р.

Для організації та здійснення навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на виробництві, спеціальним наказом, призначаються керівники навчальних груп (за кількістю розподілу груп). Можна сказати, що керівник навчальної групи – ключова фігура в системі теоретичного навчання трудового колективу та підготовки до практичних заходів з цивільного захисту. Керівник навчальної групи повинен знати структуру, види та форми навчання до дій в надзвичайних ситуаціях, орієнтуватися в різноманітті навчальних програм, знати тематику типових програм, вміти розробляти програми конкретно для власного підприємства, знати зміст навчальних матеріалів за розробленими програмами. Крім того, багато залежить від його вмінь планувати навчальну діяльність, організовувати та проводити заняття в групі, консультувати, або забезпечувати самостійну підготовку працівників, правильно оформлювати документацію, обліковувати проведену роботу. Добре, коли це стосується навчальних закладів, в них, кого не призначиш керівником групи – все професійні педагоги і вміють робити подібні речі, але в інших установах та підприємствах, керівники навчальних груп – не педагоги, а фахівці у власній галузі.

На допомогу таким працівникам і створено даний посібник. У наступних розділах посібника представлені варіанти програмного забезпечення різних видів навчання з питань цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях, зразки необхідних керівникові навчальної групи плануючих й облікових документів, конкретні рекомендації з організації та здійснення різних видів навчання працівників.

Користуючись навчальними матеріалами та методичними рекомендаціями, що зібрані в посібнику, керівники навчальних груп зможуть ґрунтовно і легко готуватись до занять.

1 СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ, В УСТАНОВАХ ТА ОРГАНІЗАЦІЯХ

Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим для всього працюючого населення України і здійснюється воно у робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Тобто, на підприємствах в установах та організаціях повинно бути організоване *теоретичне навчання та практична підготовка працівників до дій в надзвичайних ситуаціях.*

Дані заходи можуть бути передбачені в єдиному розпорядчому документі щодо навчання керівного складу та фахівців, які залучаються до організації заходів з цивільного захисту та всіх інших працівників підприємства, установи, організації, навіть органу місцевого самоврядування. Це наказ, або розпорядження «Про організацію навчання й перевірку знань з питань цивільного захисту» (додаток 2).

Відповідальність за організацію та проведення навчання працівників з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях покладається на керівників підприємств, установ, організацій, а в структурних підрозділах (цех, дільниця, лабораторія, майстерня, тощо) - на керівників відповідного підрозділу.

Здійснювати підготовку працівників з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях мають право спеціально призначені для цього особи з числа фахівців підприємства, установи, організації (як правило, керівники підрозділів), які пройшли спеціальну підготовку на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Навчання працівників безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях провадиться *шляхом курсового та (або) індивідуального теоретичного навчання* за програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, а також практичної підготовки під час *проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту.*

Для проведення курсового та (або) індивідуального навчання наказом (розпорядженням) керівника підприємства, установи, організації (додаток 2) всі працівники розподіляються за навчальними групами загальною чисельністю від 5 до 30 чоловік, які утворюються по структурних підрозділах підприємства, установи, організації та створених ними спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Керівники навчальних груп, призначаються цим самим наказом (розпорядженням) керівника підприємства, установи, організації із числа керівників (заступників керівників) структурних підрозділів, спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту підприємства, установи, організації, які пройшли спеціальну підготовку та набули методичних навичок у проведенні занять і консультацій.

Тривалість та зміст навчання визначається комплексом програм з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, до якого належать:

програма загальної підготовки працівників підприємства, установи, організації до дій у надзвичайних ситуаціях;

програма спеціальної підготовки з цивільного захисту працівників, які входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки;

програма пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою;

програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період.

Всі програми розробляються підприємствами, установами, організаціями і затверджуються їх керівниками на підставі затверджених ДСНС України відповідних програм з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

У разі відсутності будь-якої із програм підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджених ДСНС України, органами місцевого самоврядування та влади, підприємствам, установам, організаціям дозволяється розробляти і використовувати затвержені їх керівниками і погоджені з територіальним органом ДСНС України власні програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях розробляється всіма підприємствами, установами, організаціями.

Програма загальної підготовки працівників є базовою у комплексі програм, що вивчається всіма працівниками підприємств, установ та організацій. Термін вивчення теоретичної складової даної програми (12 годин) повинен бути виконаний до моменту проведення спеціального об'єктового навчання – практичної складової програми. А спеціальне об'єктове навчання проводиться один раз на 3 роки (до 8 годин). Дії відпрацьовуються на фоні різноманітної динамічної обстановки, що може скластися на території підприємства, установи, організації, поблизу нього, враховуючи характер можливих надзвичайних ситуацій та практичний досвід їх попередження і ліквідації.

Програми спеціальної підготовки працівників розробляються підприємствами, установами, організаціями, які в установленому порядку утворили спеціалізовані служби і формування цивільного захисту (далі – служби, формування).

Програми спеціальної підготовки працівників додатково вивчаються працівниками підприємств, установ та організацій, які призначені до складу служб, формувань.

Програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників розробляється підприємствами, установами, організаціями у власності або у користуванні яких є хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки.

Програма пожежно-технічного мінімуму розробляється підприємствами, установами, організаціями для осіб, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою. Конкретний перелік робіт та спеціальностей, з яких проводять навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму, установлюються наказом керівника підприємства, установи, організації з урахуванням специфіки виробництва, характеру та виду робіт, вимог відповідних міжгалузевих і галузевих нормативних актів.

Навчання передбачає підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, попередньо проходять навчання по групах, з урахуванням фаху працівників. Там де відсутня можливість укомплектувати такі групи, навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму організовується на базі інших підприємств, установ та організацій.

У подальшому працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, проходять один раз на рік перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки.

Програми пожежно-технічного мінімуму обов'язково погоджуються з територіальним органом ДСНС України.

Програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період розробляється підприємствами, установами, організаціями, які продовжують роботу у воєнний час та які віднесено до категорії цивільного захисту.

Навчання за програмами загальної, спеціальної, додаткової, прискореної підготовки працівників та пожежно-технічного мінімуму *завершується перевіркою рівня*

знань тих, хто навчався, якщо інше не передбачено програмою. Відповідні записи вносяться до журналів (карток) обліку теоретичного навчання. Працівникам, робота яких пов'язана з підвищеною техногенною та пожежною небезпекою після закінчення навчання додатково може видаватися довідка або посвідчення, зразка, встановленого роботодавцем.

Працівники, які проходили навчання на інших підприємствах, установах, організаціях, перевірку рівня знань складають за місцем навчання.

Перевірка знань працівників підприємств, установ та організацій з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється комісією з перевірки знань у кількості не менше трьох осіб, персональний склад якої затверджується наказом (розпорядженням) керівника підприємства, установи, організації.

Головою комісії призначається керівник підприємства, установи, організації або його заступник.

До складу комісії входять керівники навчальних груп, представник профспілки та посадова особа з питань цивільного захисту. Всі члени комісії в установленому порядку зобов'язані пройти спеціальну підготовку.

На підприємствах, установах та організаціях, що мають самостійні структурні підрозділи, створюються декілька комісій, які очолюють керівники відповідних структурних підрозділів.

Перелік питань для перевірки знань розробляється комісією з урахуванням специфіки виробництва та/або характеру діяльності підприємств, установ та організацій і затверджується його керівником.

Перевірка знань працівників підприємств, установ та організацій здійснюється у формі заліку шляхом усного або письмового опитування.

Результати перевірки оформлюються протоколом. У разі незадовільного результату працівники повинні пройти повторне навчання зі складанням заліків протягом одного місяця.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

1.1. Шляхи здійснення курсового навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях

Курсове навчання – це навчання в групах. Тобто, реалізовується воно через проведення групових занять. Передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації.

Навчання працівників, які входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, організовується тільки в групах (за курсовою формою). Вивчення працівниками загальної програми підготовки до дій в надзвичайних ситуаціях можливе за змішаним типом, і в групах, і індивідуально.

Курсове навчання здійснюється у складі навчальної групи на об'єктах навчально-виробничої бази (в навчальних класах) підприємства, установи, організації шляхом засвоєння працівниками теоретичного матеріалу під час групових занять та практичних (тренінгів з використання засобів індивідуального та колективного захисту, відпрацювання прийомів надання долікарської допомоги, тощо).

Якщо на підприємстві, в установі, організації є можливість одночасного відволікання на деякий час декількох працівників (школа, дитячий садок, бібліотека, тощо), то навіть навчання за загальною програмою підготовки працівників до дій в надзвичайних ситуаціях можна організувати та проводити тільки за курсовою формою, без консультацій, тільки через класно-групові заняття. Одне заняття розраховане на одну

академічну годину – 45 хвилин, а в облікових документах цей час вказується, як одна година.

Заняття проводяться керівниками навчальних груп у визначені розкладом занять дні та години, облік яких здійснюється у журналах обліку теоретичного навчання установленої форми.

До проведення занять з окремих тем залучаються члени об'єктових комісій з евакуації та з питань надзвичайних ситуацій, керівники медичних формувань та працівники з питань цивільного захисту підприємства, установи, організації.

Роботодавець може організувати проведення курсового навчання на договірній основі. Фахівці, які залучаються на умовах договору до здійснення курсового навчання, повинні мати повну вищу освіту, стаж роботи за відповідною спеціальністю не менш ніж три роки та документ про проходження спеціальної підготовки встановленого зразка.

Під час класно-групових занять працівники, які є членами спеціалізованих служб (формувань) цивільного захисту вчаться проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт, ознайомлюються із обов'язками, які повинні виконувати в даному угрупованні, вивчають матеріальну частину техніки, приладів і табельного майна служби, або формування, відпрацьовують навички користування ними, вивчають засоби захисту та порядок приведення їх у готовність. Тому, групові заняття членів спеціалізованих служб (формувань) цивільного захисту повинні мати більш практичний характер, теоретичної інформації під час них повинно даватись мінімум. Заняття присвячені вивченню рятувальних та інших невідкладних робіт проводяться тільки на тренувальних майданчиках.

Методика здійснення курсового навчання схематично викладена у мал.1.

мал.1

1.2. Індивідуальне навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях

При індивідуальному навчанні працівник вивчає зміст програм самостійно (у вільний від роботи час) та шляхом подальших консультацій у керівника навчальної групи, до складу якої він входить.

Індивідуальне навчання передбачається тільки за програмою загальної підготовки до дій в надзвичайних ситуаціях. Там йому присвячено 8 годин. Воно може перемежовуватись із навчанням в групах (курсним навчанням), яке розраховане на 4 години.

Основною формою індивідуального навчання є самостійне вивчення запропонованої програмою тематики.

Індивідуальне навчання обов'язково передбачає наявність на суб'єкті господарювання у достатній кількості спеціальної навчальної літератури за тематикою загальної підготовки, яка розроблюється курсами, центрами та має відповідний гриф для використання з навчання населення діям у НС.

У тих організаціях чи установах де у кожного працівника є доступ до персонального комп'ютера, навчальний матеріал для самостійного вивчення може бути розміщений в електронному вигляді саме на комп'ютер і вивчатися працівником по можливості.

На ряду із самостійною роботою, що здійснюється працівником, який навчається, у вільний від основної роботи час, повинні проводитись консультації, у час вибраний керівником навчальної групи, до якої входить працівник. Самостійна робота повинна здійснюватись працівником за всіма темами передбаченими програмою, але керівник групи може розумно дозувати навчальний матеріал, не завантажуючи надмірно працівників. Розділи вивчаються один за одним. Вивчення кожного розділу, або навіть теми самостійно, необхідно перемежовувати консультаціями. Керівник навчальної групи може проводити консультацію з одним працівником, або з декількома, якщо, співпадає тематика навчального матеріалу, який вони вивчили заздалегідь самостійно.

Консультації проводяться керівниками навчальних груп у визначені відповідними графіками дні та години, облік яких здійснюється у *картці обліку теоретичного навчання для індивідуальних консультацій працівника*.

Учасники навчальної групи, які вивчали тематику програми самостійно, повинні заздалегідь бути ознайомлені з графіком консультацій, з конкретними датами, визначеними в ньому для зустрічі з керівником навчальної групи.

Методика здійснення індивідуального навчання схематично викладена у мал.2.

2. Планування теоретичного навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі, організації

Без чіткого планування реалізовувати теоретичне навчання (курсове або індивідуальне) з питань цивільного захисту працівників на підприємстві, в установі, чи організації дуже складно. Оскільки на суб'єкті господарювання працівники повинні в першу чергу чітко виконувати основні функціональні обов'язки та правила внутрішнього розпорядку, а навчання потребує виділення певного часу, інколи припинення основної роботи, або тимчасового відволікання від неї. А для людей, які організують його та проводять, ще й втрати часу на підготовку.

Для правильної організації навчального процесу на суб'єкті господарювання повинні існувати плануючі документи: орієнтовний план навчання працівників діям у

надзвичайних ситуаціях, робочі навчальні програми, розклади занять та графіки консультацій.

мал.2

Основними документами з планування курсового та індивідуального навчання працівників на підприємствах, в установах та організаціях є:

орієнтовний план навчання працівників діям у надзвичайних ситуаціях підприємства, установи, організації (на рік), затверджений роботодавцем (додаток 3);

програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Орієнтовний план навчання працівників діям у надзвичайних ситуаціях розробляється всіма підприємствами, установами, організаціями (як правило, спеціально призначеною особою відповідальною за цивільний захист) на підставі організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях та щорічних планів основних заходів цивільного захисту територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту, що затверджуються відповідно ДСНС України, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

2.1 Реалізація комплексу програм з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях

Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях (робочі навчальні програми) розробляються і затверджуються підприємствами, установами, організаціями на підставі програм (типових) та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, що розробляються і затверджуються ДСНС, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Тривалість та зміст навчання до дій у надзвичайних ситуаціях визначається комплексом програм з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Навчальних програм, у комплексі визначеному нормативно-правовими документами з цивільного захисту - п'ять (вони перераховані у попередньому розділі). Керівник навчальної групи в першу чергу повинен знати вимоги кожної з програм та їх зміст, вміти

доцільно спланувати заняття чи консультаційну роботу, відповідно до змісту програм, оформити розклади занять або графіки консультацій.

Які саме програми для навчання працівників діям у НС (комплекс програм) повинні бути розроблені та реалізовуватись на окремо взятому підприємстві, залежить від кількісного складу працівників, наявності сил та засобів цивільного захисту, безпечності, або небезпечності технологічних процесів виробництва та організації роботи, стратегічного значення суб'єкта господарювання для даної території, тощо. Тобто, на підприємстві, яке є потенційно-небезпечним об'єктом, має пожежонебезпечні ділянки, має в своїй структурі цивільного захисту створені спеціалізовані служби (формування), має стратегічне значення для території і завдання, щодо виробництва продукції у військовий час, повинен бути розроблений повний комплекс з п'яти програм вказаних у Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2014 року за №444. Реалізовувати на практиці повний комплекс програм з навчання працівників до дій у надзвичайних ситуаціях достатньо складно. На підприємстві, в установі, організації, де не створені спеціалізовані служби цивільного захисту, не використовуються небезпечні речовини та технологічні процеси, відсутні завдання на військовий час може бути розроблена тільки програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях та згідно неї реалізовуватись навчання.

Вибір тематики для конкретної програми визначається керівником підприємства, установи, організації з урахуванням специфіки виробництва, техногенної та екологічної обстановки.

Розроблений підприємствами, установами, організаціями комплекс програм з підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях забезпечує цілісність і системність навчання, має чітку цільову орієнтацію, що враховує вид діяльності та відповідальність кожного працівника з цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

Програми мають типову структуру: вступ, тематичний план, зміст тем, список використаної літератури, вказівки з організації навчання на допомогу керівнику навчальної групи та тим, хто навчається.

Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях (додаток 4) розрахована на дванадцятигодинний термін теоретичного навчання та здійснення практичної підготовки (протипожежне тренування та спеціальне об'єктове навчання) тривалістю до десяти годин. Тобто, реалізовується дана програма до двадцяти двох годин і є базовою у комплексі програм, що вивчається всіма працівниками підприємств, установ та організацій. Вивчення теоретичного змісту даної програми передбачається за принципом змішування форм навчання, а саме: частина годин відпрацьовується з групою у формі класно-групових занять, інша частина годин присвячується самостійному вивченню матеріалу та індивідуальним консультаціям членів групи.

Програми спеціальної підготовки працівників (додатки 5, 6) розробляються підприємствами, установами, організаціями, які в установленому порядку утворили спеціалізовані служби і формування цивільного захисту (далі – служби, формування). На кожен таку службу, формування розробляється окрема програма спеціальної підготовки, що передбачає шляхом курсового навчання вивчення працівниками правил користування та матеріальної частини техніки, приладів і табельного майна служби, формування, порядку організації і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Вибір тем для занять визначається керівниками навчальних груп виходячи зі специфіки та призначення відповідної служби, формування.

Програми спеціальної підготовки працівників додатково вивчаються працівниками підприємств, установ та організацій, які призначені до складу служб, формувань (на кожне формування, або спеціалізовану службу цивільного захисту - окремо) розраховані на короткий термін навчання, оскільки вони вивчаються після вивчення загальної

програми підготовки. Весь процес навчання повинен завершитись, бажано, до моменту проведення спеціального об'єктового навчання (на третій рік).

Програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників (додаток 7) розробляється підприємствами, установами, організаціями у власності або у користуванні яких є хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки. Навчання передбачає, у поєднанні курсових та індивідуальних форм, поглиблення працюючим персоналом об'єктів підвищеної небезпеки отриманих базових знань з питань використання небезпечних речовин, що виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на території конкретного об'єкта підвищеної небезпеки, а також інших джерел небезпеки, що за певних обставин можуть спричинити виникнення на ньому надзвичайної ситуації.

Програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період (додаток 8) розробляється підприємствами, установами, організаціями, які продовжують роботу у воєнний час та які віднесено до категорії цивільного захисту.

Навчання передбачає прискорене формування у працівників таких підприємств, установ, організацій умінь і навичок щодо способів захисту від факторів ураження внаслідок застосування зброї та (або) спричинених терористичними проявами, а також необхідних знань для свідомого і ефективного виконання заходів, передбачених планами цивільного захисту на особливий період. Вивчення тематики даної програми здійснюється в період виникнення загрози військових дій. Тому, навчання за даною програмою не потрібно вносити у щорічний загальний план навчання працівників.

Програма пожежно-технічного мінімуму (додаток 9) розробляється для працівників тих підприємств установ та організацій, в технологічному або виробничому процесі яких передбачені роботи з підвищеною пожежною небезпекою. Курсове або індивідуальне навчання за цією програмою здійснюється тільки з особами, які задіяні в таких роботах. Дане навчання передбачає підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань працюючих, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння.

2.2. Оформлення розкладів занять та графіків консультацій

З метою належної організації навчального процесу, забезпечення послідовності теоретичного і практичного навчання на підприємствах, в установах та організаціях розробляються і ведуться планувальні, облікові та звітні документи (вимога Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого ПКМУ від 26 червня 2013 р. № 444). Варіанти основних документів, якими спланований зміст навчання на виробництві – навчальних програм, ми розглянули.

Крім навчальних програм, для конкретизації процесу навчання, необхідно розробити такі плануючі документи, як розклади занять, чи графіки консультацій.

Для забезпечення курсової форми навчання працівників, можна розробити такий плануючий документ як розклад занять, а для забезпечення індивідуального навчання достатньо скласти графік консультацій.

Заняття за програмою загальної підготовки проводяться відповідно розкладів занять, або графіків проведення консультацій розроблених заздалегідь. Оскільки вивчення теоретичного змісту даної програми передбачається за принципом змішування форм навчання, а саме: частина годин відпрацьовується з групою у формі класно-групових занять, інша частина годин присвячується самостійному вивченню матеріалу та індивідуальним консультаціям членів групи.

Далі наведені зразки даних плануючих документів.

Для проведення навчання працівників, які входять до складу спеціалізованих служб чи формувань цивільного захисту, необхідно скласти розклад занять, оскільки програма спеціальної підготовки реалізується тільки через курсове навчання (заняття в групах).

ЗРАЗОК

ЗАТВЕРДЖУЮ
відповідальний за цивільний захист

(назва установи)

(ПБ)

"_____" _____ 201_ року

Розклад занять за загальною програмою підготовки до дій в НС

Група №1: _____
(назва структурного підрозділу)

Дата пров.	Час пров.	Номер та назва теми занять	Вид заняття	Місце проведення	Керівник занять
11.01		1. Основні способи захисту в умовах загрози та виникнення НС.	Класно-групове заняття	Клас ОП	Яремчук П.В.
26.01		2. Правила поведінки працівників під час НС природного характеру			
08.02		3. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості. Режими радіаційного захисту			
22.02		4. Правила поведінки працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин			
05.03		5. Вибухо та пожежонебезпека на виробництві. Рекомендації щодо дій під час виникнення пожежі			
24.03		6. Правила поведінки і дії в умовах масового скупчення людей та в осередках інфекційних захворювань			
03.04		7. Порядок і правила надання першої допомоги при різних типах ушкоджень.	тренінг	Клас ОП	Мосійчук О.І. (медпрацівник)
20.04		8. Порядок і правила надання першої допомоги при ураженні небезпечними речовинами, при опіках тощо	тренінг	Клас ОП	Мосійчук О.І. (медпрацівник)
05.05		9. Забезпечення виконання на підприємстві, в установі та організації завдань з цивільного захисту			
25.05		10. Виконання заходів захисту та дії працівників згідно з планами реагування на НС			
20.06	9.00-10.00	Протипожежне тренування	практичне		Відповідальний за ПБ
20.06	9.00-14.00	Спеціальне об'єктове навчання	практичне		Керівник суб'єкта господарювання

Керівник навчальної групи – начальник цеху №2
"___" _____ 201_р.

_____ (ПБ)

ЗАТВЕРДЖУЮ

відповідальний за цивільний захист

(назва установи)

(ПІБ)

" ____ " _____ 201_ року

Графік проведення консультацій за загальною програмою підготовки до дій в НС
 навчальної групи _____ (назва структурного підрозділу)

(назва підприємства)

Тема консультації	ПІБ працівника	Час проведення	Дата проведення														
			1. 06	2. 06	3. 07	4. 07	2. 08	3. 08	4. 09	5. 09	2. 10	3. 10	1. 11	2. 11	3. 12	4. 12	20. 12
№1 _____ _____, №2 _____ _____	Іванов І.І. Петров В.В. Сідоров А.А. Шевченко І.Г., Прядко Л.П.	16.00-16.30	■			■			■			■			■		
№3 _____ _____, №4 _____ _____	Іванов І.І. Петров В.В. Сідоров А.А. Шевченко І.Г., Прядко Л.П.	13.00-13.30		■			■			■			■			■	
№5 _____ _____, №6 _____ _____	Іванов І.І. Петров В.В. Сідоров А.А. Шевченко І.Г., Прядко Л.П.	16.00-16.30			■			■			■			■			■

Керівник навчальної групи начальник цеха №2

_____ В.В. Івашкін

3. Облік теоретичного навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі, організації. Вимоги до оформлення облікових документів

Порядком здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженим ПКМУ від 26 червня 2013 р. № 444 встановлено обов'язковість ведення на підприємстві облікових документів з навчання працівників до дій в надзвичайних ситуаціях на підприємствах, в установах та організаціях.

Факт здійснення окремих занять чи консультацій та виконання окремих навчальних програм необхідно фіксувати у журналі обліку занять, або картках обліку консультацій.

Облікові документи заповнюються систематично після проведення кожного з занять чи консультацій.

На кожен групу заводиться окремий журнал. Крім того, окремо обліковується навчання за різними програмами, навіть, якщо одна і та сама людина є керівником навчальної групи, яка вивчає загальну програму підготовки, та - керівником спеціалізованого формування, яке навчається за спеціальною програмою підготовки.

Форма журналу обліку занять з питань цивільного захисту має вигляд стандартного навчального журналу. Заповнюється за такими даними, як: прізвище, ініціали працівника, який був присутнім на заняттях, його посада, вказується дата проведення заняття та час, який був відведений на проведення заняття, назва теми заняття та прізвище керівника заняття. Особа, яка провела заняття засвідчує факт його проведення власним підписом.

Правила оформлення журналу обліку занять з питань цивільного захисту подібні до правил оформлення класних (групових) журналів в навчальних закладах, а саме:

записи у журналі здійснюються державною мовою, чорнилами однакового кольору;

виправлення та перекреслювання раніше зроблених записів не допускаються;

список членів групи записується в алфавітному порядку;

назва теми заняття та прізвище керівника заняття вказуються повністю без скорочень;

напроти прізвища слухача, який був відсутній на занятті, робиться відповідна відмітка;

дата проведення заняття пишеться через дроб, в чисельнику - числа та місяць у знаменнику – рік.

Стандартна форма картки обліку консультацій не передбачена нормативними документами, тому може мати такий вигляд, який створять самі керівники навчальних груп на підприємстві. Ми можемо запропонувати один із варіантів її оформлення. Він наведений нижче.

ЗРАЗОК

ЖУРНАЛ
обліку занять за загальною програмою підготовки до дій в НС у _____ році
група №1 _____

(назва структурного підрозділу)

№ з/п	Прізвище, ініціали працівника	Посада	Дата проведення заняття											

№ з/п	Кількість годин	Назва теми	Дата проведення	Хто проводив	Підпис

ЗРАЗОК

Картка обліку консультацій

за програмою _____
(назва програми)

майстра цеху _____
(назва підприємства, установи, організації)

_____ (ПІБ)

№ з/п	Тема програми, за якою консультують	Дата проведення консультації, рік	Підпис консультанта	ПІБ проконсультованого	Підпис проконсультованого
1					
2					
3					
4					
5					

4. Підготовка керівників навчальних груп до проведення занять та забезпечення самостійної роботи з працівниками

Керівник навчальної групи персонально відповідає за організацію, підготовку та проведення групових занять, індивідуальних консультацій. Також до обов'язків керівника навчальної групи відноситься підбір навчальних матеріалів для працівників, які будуть вивчати зміст програми загальної підготовки до дій в надзвичайних ситуаціях самостійно, та доведення їх до відповідних осіб.

Керівник навчальної групи зобов'язаний:

знати вимоги документів з питань попередження та реагування на надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру (законів України, постанов КМУ, наказів і директив ДСНС України), дійсний стан справ щодо забезпечення цивільного захисту на об'єкті, зміст плану реагування на надзвичайні ситуації суб'єкту господарювання;

знати зміст навчальної програми, згідно якої проводитимуться заняття, консультації та перевірка знань;

мінімально володіти методами навчання;

знати тему, мету, завдання, етапи і навчальні питання занять які необхідно провести зі слухачами;

знати склад слухачів, час і місце проведення заняття, обсяг і порядок обладнання навчального приміщення), питання матеріально - технічного забезпечення кожного заняття та індивідуальної роботи працівників;

готувати плани проведення занять, керувати самостійною підготовкою слухачів;

добиватися в ході проведення заняття повного і якісного відпрацювання навчальних питань;

контролювати особисто засвоєння навчального матеріалу слухачами;

забезпечувати дотримання всіма слухачами заходів безпеки під час проведення занять;

підводити підсумки заняття, у ході якого дати оцінку діям слухачів і визначити шляхи усунення недоліків;

приймати участь у комісійній перевірці знань слухачів (усний чи письмовий залік, тестування).

Виконати всі передбачені обов'язки можливо тільки ретельно підготувавшись.

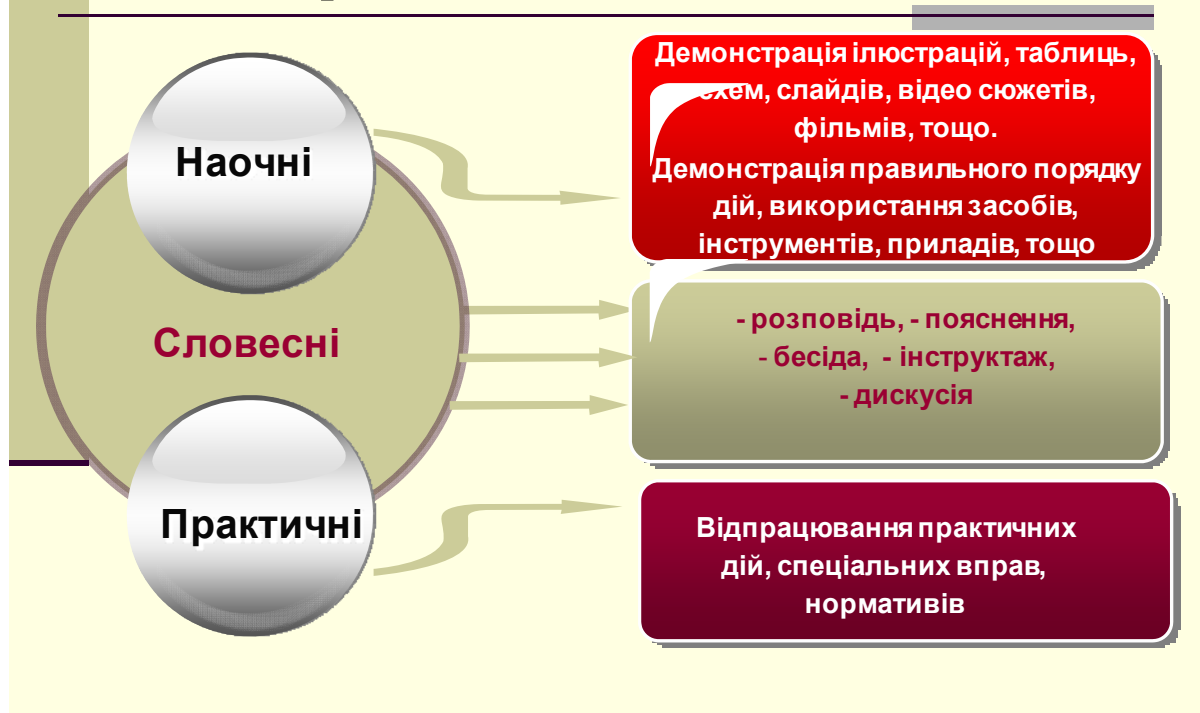
Готуючись до кожного конкретного заняття необхідно: обміркувати структуру заняття та методи, які будуть використані; сформулювати мету заняття; вивчити матеріал заняття; підібрати необхідні демонстраційні засоби, наочність; розподілити час на кожен етап заняття; оформити план-конспект.

4.1. Доцільний вибір методів навчання

Керівники навчальних груп, із числа фахівців підприємства, установи, організації, проходять обов'язкове попереднє навчання і набувають методичних навичок у проведенні занять, консультацій на міських курсах навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Ті керівники навчальних груп, які не є професійними педагогами можуть орієнтуватись на набір традиційних методів навчання, використовуючи які можна провести класно-групове заняття, або консультацію (мал. 3).

Вибір методів навчання

Традиційні методи навчання

Мал. 3

Під час класно-групових занять переважають словесні та наочні методи навчання.

Під час курсового навчання, крім теоретичних занять, передбачені і практичні форми – тренінги під час яких відпрацьовуються уміння та навички користування засобами індивідуального захисту та засобами пожежогасіння, дотримання правил поведінки під час проведення евакуації, проведення серцево-легеневої реанімації та інших способів надання першої допомоги потерпілим. Орієнтовна схема проведення тренінгу може виглядати, як на мал. 4 (при необхідності структуру заняття можна змінити, прибравши деякі елементи).

Як саме можуть бути відпрацьовані деякі вправи та нормативи, описано далі.

Виконання практичних вправ з надягання респіратору.

Умови виконання:

Слухачі знаходяться біля своїх робочих місць, мають при собі респіратори у сумках. За командою керівника заняття «Респіратори одягти!», одягають респіратори. Керівник заняття фіксує час та правильність одягання респіраторів. Оцінює роботу слухачів. Вказує на типові помилки, при необхідності, слухачі повторюють вправу.

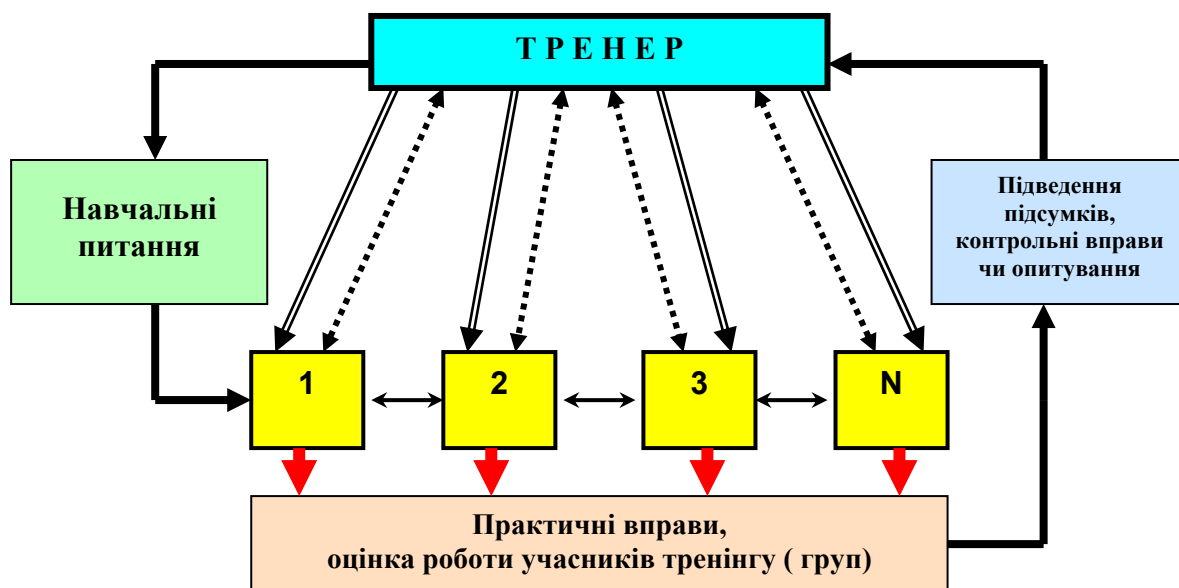
Нормативи надягання респіатора

Оцінка за часом : «відмінно» – 8 сек., «добре» – 9 сек., «задовільно» – 10 сек.

Помилки, які понижують оцінку на один бал: неправильно підігнано респіратор; немає щільності прилягання респіратору до обличчя.

Помилки, які визначають оцінку «незадовільно»: при надяганні респіатора порвано тасьму або допущено інше пошкодження респіатора, яке виключає його використання.

СХЕМА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

Умовні позначки:

- 1, 2, 3 ... N - учасники тренінгу
- ↔ - напрямки взаємодії учасників тренінгу
- ==> «вмонтовані» інформаційні включення, міні-лекції
-> демонстрації правильних дій

Мал.4

Відпрацювання практичних вправ з визначення розмірів шолом-маски та підготовка протигазу до роботи.

Умови виконання:

Слухачі стоять біля столів, на яких лежать шолом-маски протигазів 5-ти розмірів, фільтрувально-поглинальні коробки, сантиметр, таблиця визначення шолом-масок.

За командою керівника заняття «Підготувати протигаз!» слухачі виконують норматив в такій послідовності:

- заміряють свою голову, визначають розмір та вибирають шолом-маску;
- після огляду прикручують коробку до шолом-маски;
- одягають протигаз і перевіряють його на герметичність.

Оцінка:

«відмінно» - 1 хв.; «добре» – 1 хв. 30 сек.; «задовільно» – 1 хв. 45 сек.

Час подано з урахуванням попередньої дезінфекції шолом-масок.

Помилки, що знижують оцінку на 1 бал – порушена послідовність проведення операцій.

Відпрацювання практичних дій з одягання фільтруючого протигазу.

Умови виконання:

Слухачі знаходяться в навчальному класі. Протигази в «похідному» положенні. Керівник заняття подає команду «ГАЗИ!». Слухачі одягають протигази. Керівник заняття фіксує час та правильність одягання протигазів. Оцінює роботу слухачів. Вказує на типові помилки, при необхідності, слухачі повторюють вправу.

Оцінка: «відмінно» –10 сек.; «добре» –11 сек.; «задовільно» –12 сек..

Помилки що знижують оцінку на 1 бал: при одяганні протигаза слухач не закрив очі і не затримав дихання; після одяганні протигаза слухач не зробив різкий видих; шолом-маска одягнена так, що знаходиться не проти очей.

Помилки, що визначають оцінку «незадовільно»: шолом-маска одягнена з перекосом і зовнішнє повітря може проникнути під шолом-маску; при одяганні розірвалась шолом-маска.

Виконання практичних вправ з надання першої допомоги потерпілим

Відпрацювання прийомів накладання шин, іммобілізації

Умови виконання:

«Поранений» сидить (лежить) на землі, а слухач накладає шину в зручному для себе положенні.

Оцінка за часом :

а) при переломі кістки плеча шина накладається на одяг (час підготовки шини не входить в норматив): «відмінно» – 4 хв., «добре» – 4 хв. 30 сек., «задовільно» – 5 хв.

б) при переломі кістки передпліччя попереднього накладання пов'язки не потрібно. Після накладання шини рука закріплюється за допомогою косинки (бинта, пояса): «відмінно» – 2 хв. 40 сек., «добре» – 3 хв. 10 сек., «задовільно» – 3 хв. 40 сек.

в) при переломі кістки стегна шина накладається з фіксацією трьох суглобів: «відмінно» – 4 хв. 45 сек., «добре» – 5 хв. 30 сек., «задовільно» – 6 хв.

г) при переломі кістки голени шиною фіксується колінний та гомілкостопний суглоби: «відмінно» – 4 хв., «добре» – 5 хв., «задовільно» – 6 хв.

Відпрацювання прийомів притискування, накладання джгута, використання поясного ремня як джгута, зупинки кровотечі максимальним згинанням кінцівки з подальшою фіксацією її в цьому положенні.

Умови виконання:

слухач знаходиться біля «пораненого», тримаючи в руках джгут (закрутку). Час відраховується від команди: «До виконання нормативу приступити!» і до закріплення джгута (закрутки). Після чого позначається час його накладання.

Оцінка за часом :

Нормативу № 10 «Накладання джгута на стегно або плече»: «відмінно» – 25 сек., «добре» – 30 сек., «задовільно» – 35 сек.

Нормативу № 11 «Накладання закрутки на стегно або плече»: «відмінно» – 45 сек., «добре» – 50 сек., «задовільно» – 55 сек.

Помилки, які понижують оцінку на один бал:

1. Джгут накладено на місце, що не відповідає пораненню.
2. Надмірне закручування джгута (закрутки).
3. Джгут накладено на оголену частину тіла без накладки.
4. Шкіра защемлена джгутом.
5. Не залишено записку, в якій зазначено час накладання джгута.
6. Не проконтрольовано пульс на периферійній судині.

Відпрацювання прийомів накладання первинної пов'язки на різні ділянки тіла (голову, грудну клітину, ліктьовий, плечовий, колінний та гомілкостопний суглоби, кисть)– норматив №9

Умови виконання:

Перев'язувальний матеріал та інші засоби надання першої медичної допомоги знаходяться поруч зі слухачем (працівником). Час на виявлення рани не зараховується (дозволяється бинтування поверх одягу).

Оцінка за часом :

а) накладання пов'язки «чепець» на голову: «відмінно» – 2 хв. 30 сек., «добре» – 2 хв. 50 сек., «задовільно» – 3 хв. 10 сек.

б) накладання спіральної пов'язки на груди при відкритому пневмотораксі: «відмінно» – 3 хв. 00 сек., «добре» – 3 хв. 20 сек., «задовільно» – 3 хв. 40 сек.

в) накладання пов'язки на плечовий, ліктювий, колінний та гомілкостопний суглоби: «відмінно» – 1 хв. 50 сек., «добре» – 2 хв. 00 сек., «задовільно» – 2 хв. 10 сек.

г) накладання хрестоподібної пов'язки на кисть: «відмінно» – 2 хв. 00 сек., «добре» – 2 хв. 10 сек., «задовільно» – 2 хв. 20 сек.

Відпрацювання режиму заповнення сховища.

Після ознайомлення слухачів з внутрішнім обладнанням сховища керівник відпрацьовує з ними режим заповнення сховища.

Особлива увага звертається на необхідність самого швидкого заповнення споруди людьми.

Умови виконання нормативу:

група слухачів знаходиться на відстані 30 метрів від входу в сховище. Група направляється до сховища по отриманню сигналів оповіщення, її члени повинні мати при собі протигази або респіратори.

Оцінка за часом виконання:

«Відмінно» – 3 хв.

«Добре» - 4 хв.

«Задовільно» - 5 хв.

Після заповнення сховища тими що укриваються, за рішенням керівника групи (він виступатиме в ролі керівника ланки з обслуговування сховища), закриваються захисно-герметичні та герметичні двері сховища. При наявності в сховищі тамбур-шлюзів заповнення їх може продовжуватись і після закриття дверей способом шлюзування. При можливості, керівник заняття практично показує спосіб заповнення шлюзуванням. Він полягає в пропуску тих що укриваються в сховище при почерговому відкриванні та закриванні зовнішньої та внутрішньої захисно-герметичних дверей тамбур-шлюзів.

4.2. Оформлення планів занять

Особливу увагу при підготовці до занять керівник навчальної групи повинен приділяти: вивченню літератури за темами програми, виділенню найголовнішого для тих слухачів, яких він навчатиме та підбору методів через які будуть реалізовуватись цілі заняття.

Кінцевим результатом по підготовці керівника навчальної групи повинен стати план-конспект. Кожен план-конспект затверджується особою відповідальною за цивільний захист суб'єкту господарювання.

План проведення занять складається зі вступної, основної і заключної частини.

Вступна частина: керівник, починаючи заняття, перевіряє наявність слухачів, оголошує тему заняття, учбові цілі, питання, які належить вивчити або відпрацювати. Контрольними питаннями з'ясовує ступінь засвоєння вивченого матеріалу на минулих заняттях.

Основна частина полягає в тому, що ведеться активний педагогічний процес передачі знань і умінь керівником занять слухачам.

Питання, що вивчаються і відпрацьовуються в ході занять, різні, різний і характер роботи слухачів. У одному випадку вони слухають пояснення матеріалу, в іншому — вправляються у виконанні певних дій, в третьому — вирішують тактичні завдання. Тому тут немає і не може бути шаблону.

При відпрацюванні основних питань теми керівник занять особливу увагу звертає на те, щоб слухачі чітко розуміли зміст матеріалу, що вивчається набували необхідних навиків, умінь і отримували глибокі знання. Керівник занять повинен

підкуватися про успішне вирішення навчальних та розвивальних завдань. З цією метою керівнику занять належить визначати цілі для будь-якого виду заняття.

Завершується заняття *заключною частиною*. Суть цієї частини полягає у тому, що підводиться підсумок проведеного заняття. По закінченню заняття керівник нагадує тему і цілі заняття і указує, як вони досягнуті. Тут же оцінюється робота слухачів в ході заняття, дається завдання для самостійної підготовки.

Заключна частина будь-якого заняття у жодному випадку не повинна носити характер «рознесення» або зводитися до простого перерахування фактів. Ґрунтовний аналіз роботи слухачів, показ кращого виконання, розкриття помилок і недоліків, конкретні вказівки по усуненню відмічених недоліків, персональна і загальна оцінка роботи слухачів — такі відмінні риси кожної заклjučної частини.

На заклjučну частину зазвичай відводиться до 10 хвилин.

Навчальні цілі визначаються виходячи з вимог програми та об'єму наявних знань й умінь у членів навчальної групи.

Керівнику занять при усному оголошенні цілей заняття доцільно формулювати їх так: «навчитися», «набути навичок», «вивчити планування», тобто ставити активні цілі на засвоєння матеріалу занять.

Навчальні питання і розрахунок часу на занятті. Як наводилося вище, навчальні питання кожної теми визначаються цілями занять і змістом теми з урахуванням особливостей програми. Завдання керівника заняття полягає в тому, щоб визначити основні, найбільш актуальні питання, на які доцільно звернути особливу увагу і виділити для їх вивчення велику частину учбового часу.

Навчальний матеріал розробляється на основі положень статутів, положень і інструкцій з цивільного захисту, вимог, наказів і директив ДСНС України, а також на основі результатів навчань і занять з цивільного захисту. Крім того, для розробки матеріалу можуть бути використані підручники, навчальні посібники, періодичний друк і інша література.

Зміст навчального матеріалу повинен дати повні, вичерпні і обґрунтовані відповіді на всі включені в тему питання.

Література. У план-конспекті має бути вказана література, на основі якої створено даний план-конспект заняття з вказівкою сторінок, параграфів і інвентарного номера. При необхідності в плані-конспекті розміщуються схеми, таблиці, графіки, розрахунки, які додаються в кінці план-конспекту або розміщуються там, де на них є посилання в тексті.

План-конспект може бути оформлений, як в текстовому, так і в табличному варіантах. Він може бути, як тезисним так і розширеним. Повнота його написання залежить від наявності у керівника групи навчально-методичних матеріалів за темою даного заняття та ступеня підготовленості.

Приклад оформлення плану-конспекту можна розглянути у додатку 10.

4.3. Підготовка матеріально-технічної бази

Навчання та перевірка знань проводяться на *навчально-виробничій базі з підготовки працівників* до дій у надзвичайних ситуаціях. Це: навчальні полігони, містечка, дільниці, окремі навчальні приміщення (пункти, класи, кабінети, куточки), виділені роботодавцем для теоретичного навчання і практичної підготовки, оснащені необхідним обладнанням, інвентарем, технічними засобами навчання та навчально-наочними посібниками.

Заняття, консультації, залік повинні проходити у спеціально призначеному для цього місці (зала, кабінет, тощо). Окремі заняття можуть проходити на об'єктах, які є в користуванні суб'єкта господарювання, наприклад: захисна споруда цивільного захисту, в

якій працівники тренуються укриватись у разі виниклої надзвичайної ситуації, відпрацьовується норматив його заповнення.

Бажано, щоб кабінет (зала) були належним чином обладнані меблями та необхідним приладдям, технічними засобами навчання, містили виставки натурних зразків, збірки навчальних видань, тощо, якими в процесі заняття міг би користуватись кожен керівник навчальної групи (мал. 5). Для демонстрації наочних матеріалів, найкраще користуватись такими технічними засобами навчання, як відео проектор.

Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі та організації обладнується з урахуванням особливостей виробничої діяльності інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту, що є частиною приміщення загального користування, у якій тематично оформляються стенди, розміщуються схеми, навчальні посібники і зразки, передбачені програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Тематичне наповнення інформаційно-довідкового куточка визначається з урахуванням заходів, передбачених планом реагування на надзвичайні ситуації, та містить інформацію про наявні можливості та ресурси підприємства, установи, організації з протидії небезпечним факторам, що ймовірні для місця їх розташування.

Мал. 5

ДОДАТКИ:

Додаток 1.

Кодекс цивільного захисту України (витяги)

Глава 10. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

Стаття 39. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

1. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється:

- 1) за місцем роботи - працюючого населення;
- 2) за місцем навчання - дітей дошкільного віку, учнів та студентів;
- 3) за місцем проживання - непрацюючого населення.

2. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях покладається:

1) працюючого та непрацюючого населення - на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій;

4. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 40. Навчання працюючого населення

1. Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

2. Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

3. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб'єкта господарювання у кожному суб'єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту.

4. Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

5. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

6. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

7. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Додаток 2

Варіант для відділів освіти, загальноосвітніх, дошкільних або професійно-технічних навчальних закладів

НАКАЗ

_____ 20_____ м. Кропивницький № _____

Про організацію навчання та перевірку знань з питань цивільного захисту

На виконання Кодексу цивільного захисту України від 02 жовтня 2012 р., Постанови Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у НС», Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту», наказу ДСНС України від 08.08.2014 р. № 454 «Про внесення змін до програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях» та з метою навчання персоналу діям у разі загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій та при виникненні пожеж

НАКАЗУЮ:

1. Посадовій особі (особі) з питань цивільного захисту відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ) _____ (Прізвище, ім'я, по батькові):

1.1 Забезпечити навчання керівного складу і фахівців відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ), які забезпечують здійснення заходів з цивільного захисту, у НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, а саме:

1.1.1 Визначити перелік працівників навчального закладу, які згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» повинні пройти функціональне навчання у НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області у _____ році.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

1.1.2 **Тільки для навчальних закладів:** подати заявку на функціональне навчання у _____ році керівного складу та фахівців навчального закладу, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту до міського (районного) управління (відділу) освіти Кіровоградської області.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

1.1.3 **Тільки для відділів освіти:** визначити загальну і щорічну потребу в навчанні керівного складу та фахівців відділу освіти і навчальних закладів району, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Подати узагальнену заявку на функціональне навчання у _____ році посадових осіб відділу освіти та навчальних закладів району до НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

1.2 Організувати навчання інших працівників відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ) з питань цивільного захисту, наступним чином:

1.2.1 Розробити робочу навчальну програму загальної підготовки працівників відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ) до дій у надзвичайних ситуаціях та погодити її з територіальним органом ДСНС України.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

1.2.2. Створити навчальні групи для проведення занять за тематикою робочої навчальної програми загальної підготовки працівників відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ) до дій у надзвичайних ситуаціях в такому складі:

Навчальна група №1:

Керівник навчальної групи - _____(посада, ППП)

Склад групи: _____(посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

Навчальна група № 2:

Керівник навчальної групи - _____(посада, ППП)

Склад групи: _____(посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

Навчальна група № 3:

Керівник навчальної групи - _____(посада, ППП)

Склад групи: _____(посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

_____ (посада, ППП)

1.2.3. Здійснити навчання працівників за загальною програмою підготовки до дій в надзвичайних ситуаціях з "___" _____ до "___" _____ 20__ року.

1.2.4. Організувати перевірку знань працівників шляхом усного заліку "___" _____ 20__ року. Розробити переліки контрольних питань та подати їх на затвердження до "___" _____ 20__ року.

1.3 З метою проведення практичних заходів навчання у відділах освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ):

1.3.1 Планувати спеціальне об'єктове навчання працівників відділу освіти з питань цивільного захисту один раз на 3 роки.

1.3.2 **Тільки для навчальних закладів:** планувати практичну підготовку працівників до дій в надзвичайних ситуаціях під час проведення Тижня знань безпеки життєдіяльності (у рамках якого проводяться тренування з учасниками навчально-виховного процесу щодо надзвичайних ситуацій та дій при виникненні пожеж та День цивільного захисту у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах)).

1.3.3 Забезпечити оформлення плануючої та звітної документації щодо організації та проведення об'єктового тренування з питань цивільного захисту.

1.4 **Тільки для відділів освіти:** розробити методичні рекомендації про організацію навчання з питань цивільного захисту в навчальних закладах району.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

2. Керівникам навчальних груп відділу освіти (ЗОШ, ПТНЗ, ДНЗ) скласти розклади занять і оформити необхідну облікову документацію.

Термін: до "___" _____ 20__ року.

3. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Начальник відділу освіти
(директор ЗОШ, ПТНЗ, завідувач ДНЗ)

(Прізвище, підпис)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор

_____ (назва установи)
_____ (ПІБ)
" ____ " _____ 201_ року

План навчання працівників _____ до дій в НС на 20__ рік
(назва підприємства)

№ з/п	Назва (зміст) заходу	Категорія працівників, яка залучається до навчання керівний склад підприємства	Періодичність проведення	Терміни проведення	Відповідальні за навчання
1	Функціональне навчання з питань цивільного захисту	Керівний склад підприємства, які залучаються до заходів ЦЗ	1 раз на 5 років	3 ____ по ____ 2019	НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області
2	Функціональне навчання з питань цивільного захисту	Фахівці підприємства, які залучаються до заходів ЦЗ	1 раз на 3 роки	3 ____ по ____ 2019	НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області
3	Навчання за загальною програмою підготовки до дій в НС	Всі працівники підприємства	щороку	3 ____ по ____ 2019	Керівники навчальних груп
	Навчання за спеціальними програмами підготовки до дій в НС	Ті працівники підприємства, які входять до складу спеціалізованих служб та формувань ЦЗ	щороку	3 ____ по ____ 2019	Керівники спеціалізованих служб та формувань ЦЗ
	Навчання за програмою додаткової підготовки з техногенної безпеки	Персонал об'єктів підвищеної небезпеки даного підприємства	щороку	3 ____ по ____ 2019	Керівники навчальних груп
	Навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму	Працівники підприємства, які задіяні в технологічних процесах з підвищеною пожежною небезпекою	щороку	3 ____ по ____ 2019	Керівники навчальних груп
	Протипожежне тренування	Всі працівники підприємства	Щороку 2 години	_____ 2019	Особа відповідальна за пожежну безпеку
	Спеціальне об'єктове навчання з ЦЗ	Керівний склад, фахівці, частина спецслужб (формувань) ЦЗ та працівників	1 раз на 3 роки	_____ 2019	Керівник підприємства

Відповідальний за цивільний захист _____ (ПІБ)

Програма загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях

З метою формування єдиної системи підготовки населення у галузі захисту від надзвичайних ситуацій, реальної побудови функціональної системи: "Навчання з питань безпеки життєдіяльності" та надання практичної допомоги міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування щодо організації підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, ДСНС України розробила та затвердила Наказом № 310 від 06.06.2014 року "Програму загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях" та наказом № 458 від 08.08.2014 внесла зміни до неї, виклавши у такій редакції.

I. Загальні положення

1.1. Програма загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях (далі – Програма) розроблена відповідно до Кодексу цивільного захисту України та постанови Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» і визначає зміст і обсяги навчання та форми контролю знань працівників підприємств, установ та організацій (далі – працівників) щодо дій у надзвичайних ситуаціях.

1.2. Програма передбачає:

ознайомлення із завданнями та особливостями організації заходів цивільного захисту на підприємстві, в установі, організації;

вивчення основних способів захисту працівників від уражаючих факторів надзвичайних ситуацій (НС) з урахуванням особливостей виробничої діяльності;

ознайомлення з інформацією, що міститься в планах реагування на НС про дії в умовах загрози і/або виникнення НС;

набуття практичних вмінь щодо користування засобами індивідуального і колективного захисту, первинними засобами пожежогасіння і сприяння

проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації НС;

оволодіння навичками з надання першої допомоги потерпілим.

1.3. Навчання за Програмою проводиться за наступними формами:

курсів навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу та проходження практичної підготовки у складі навчальних груп, створених на підприємстві, в установі або організації;

індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими кваліфікованими особами;

інструктажів, що передбачає доведення до відома працівників змісту основних вимог безпечної поведінки у разі загрози виникнення або виникнення НС;

спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, що передбачає відпрацювання практичних дій за планами реагування на НС.

1.4. Обсяг запланованого навчального часу за Програмою не повинен бути меншим 4 годин протягом календарного року з урахуванням трирічного циклу навчання.

1.5. На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання за Програмою може здійснюватися шляхом проведення інструктажів (не менше одного разу на рік).

1.6. Заняття за Програмою проводять спеціально уповноважені на таку діяльність працівники підприємства, установи та організації, які пройшли спеціальну підготовку та мають необхідну кваліфікацію або, у разі необхідності, інші кваліфіковані фахівці, залучені на договірних умовах.

1.7. Форми навчання, його зміст, обсяг навчального часу та способи перевірки рівня знань навчання за Програмою можуть коригуватися підприємствами, установами та організаціями з урахуванням особливостей їх виробничої діяльності, вимог галузевих нормативно-правових актів та небезпечних техногенних і природних факторів, що ймовірно для місця їх розташування.

1.8. Навчання працівників за Програмою здійснюється у робочий час за рахунок коштів підприємств, установ та організацій.

II. Вимоги до засвоєння змісту Програми.

2.1. У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні знати:
основні небезпечні виробничі фактори, техногенні та природні небезпеки, що ймовірно для місця розташування підприємства, установи та організації;

основні принципи функціонування об'єктової системи цивільного захисту, організацію оповіщення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації;
засоби індивідуального та колективного захисту, порядок і правила користування ними;

обов'язки і дії працівників під час загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій згідно із планами реагування на НС;

способи та засоби запобігання пожежам та вибухам, типові дії працівників при їх виникненні, способи застосування первинних засобів пожежогасіння;

побутові дозиметричні прилади, їх призначення та особливості користування ними;
заходи щодо сприяння проведенню на підприємстві, в установі та організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення НС.

2.2. У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні вміти:

запобігати створенню умов, що можуть привести до виникнення НС;

чітко діяти за сигналами оповіщення, практично виконувати заходи згідно із планами реагування на НС;

користуватися засобами індивідуального і колективного захисту, первинними засобами пожежогасіння;

сприяти проведенню аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення НС;

дотримуватися режимів радіаційного захисту;

надавати першу допомогу потерпілим у НС.

2.3. За підсумками навчання за Програмою у працівників має бути сформована психологічна готовність до адекватних дій в умовах стресового впливу уражаючих чинників НС.

III. Орієнтовний розподіл навчального часу за розділами програми та формами навчання

Найменування розділу	Форма навчання, години		
	курсове навчання	індивідуальне навчання	спеціальні об'єктові навчання, тренування
Теоретична складова			
Основні способи захисту і загальні правила поведінки в умовах загрози та виникнення НС	1	5	-
Надання першої допомоги потерпілим	1	1	-
Організація заходів цивільного захисту на підприємстві, в установі, організації	1	2	-

Перевірка знань	1	-	-
Усього	4	8	-
Практична складова			
Протипожежні тренування	-	-	2
Спеціальне об'єктове навчання (тренування) з питань цивільного захисту	-	-	До 8
Усього	-	-	До 10
Разом	4	8	До 10

IV. Рекомендована тематика та орієнтовний зміст тем за розділами програми

4.1. Основні способи захисту і загальні правила поведінки в умовах загрози та виникнення НС

4.1.1. Тема 1. Основні способи захисту в умовах загрози та виникнення НС.

Основні поняття про НС. Порядок отримання інформації про загрозу і виникнення НС. Попереджувальний сигнал «Увага всім!». Захисні споруди цивільного захисту, їх призначення та облаштування. Порядок заповнення захисних споруд та правила поведінки працівників, які укриваються в них.

Принцип дії, індивідуальний підбір та правила користування протигазами, респіраторами. Медичні засоби, що входять до індивідуальних аптечок та їх призначення. Індивідуальний перев'язочний пакет. Індивідуальні протихімічні пакети.

Евакуація, порядок її проведення, правила поведінки та обов'язки евакуйованих працівників.

4.1.2. Тема 2. Правила поведінки працівників під час НС природного характеру.

Правила поведінки і дії працівників при землетрусах.

Безпечні дії працівників у разі виникнення геологічних НС (пов'язаних із зсувами, обвалами або осипами, осіданням земної поверхні, карстовими провалами або підтопленням).

Особливості негативного впливу гідрометеорологічних НС. Правила безпечної поведінки у разі їх виникнення.

Основні причини виникнення та особливості пожеж у природних екологічних системах. Правила поведінки та заходи безпеки у разі їх виникнення.

4.1.3. Тема 3. Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості. Режими радіаційного захисту.

Ядерні установки та джерела іонізуючого випромінювання. Особливості радіаційного впливу на людину. Поняття про дози опромінення людини. Променева хвороба. Побутові дозиметричні прилади, їх призначення та особливості користування.

Режими радіаційного захисту. Санітарна обробка працівників.

Деактивація приміщень, обладнання, техніки, виробничої території тощо.

4.1.4. Тема 4. Правила поведінки працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин.

Характеристики основних небезпечних хімічних речовин. Особливості їх впливу на організм людини. Наслідки аварій з викидом небезпечних хімічних речовин.

Загальні правила поведінки та дії працівників при аваріях з викидом небезпечних хімічних речовин.

Проведення заходів з ліквідації наслідків аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Дегазація приміщень, обладнання, виробничої території тощо.

4.1.5. Тема 5. Вибухо та пожежонебезпека на виробництві. Рекомендації щодо дій під час виникнення пожежі.

Основні поняття вибухобезпеки виробництва. Небезпечні фактори вибуху і захист від них. Правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів.

Стисла характеристика пожежної безпеки підприємства, установи, організації. Протипожежний режим на робочому місці. Можливість виникнення та (або) розвитку пожежі. Небезпечні фактори пожежі.

Дії працівників у разі загрози або при виникненні пожежі. Гасіння пожеж.

Засоби пожежогасіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок та правила їх використання під час пожежі.

4.1.6. Тема 6. Правила поведінки і дії в умовах масового скупчення людей та в осередках інфекційних захворювань.

Безпека при масових скупченнях людей. Психологія натовпу. Правила безпечної поведінки у місцях масового перебування людей та у разі масового скупчення людей.

Поширення інфекційних хвороб серед населення. Джерела збудників інфекцій. Основні механізми передавання збудників інфекції.

Режимно-обмежувальні заходи (посилене медичне спостереження, обсервація, карантин). Правила поведінки в осередках інфекційних захворювань, особиста гігієна в цих умовах.

Основні напрямки профілактики інфекційних хвороб. Методи і засоби дезінфекції, дезінсекції, дератизації. Основні дезінфекційні засоби.

4.2. Надання першої допомоги потерпілим.

4.2.1. Тема 1. Порядок і правила надання першої допомоги при різних типах ушкоджень. Основні правила надання першої допомоги в невідкладних ситуаціях. Проведення первинного огляду потерпілого. Способи виклику екстреної медичної допомоги.

Ознаки порушення дихання. Забезпечення прохідності дихальних шляхів.

Проведення штучного дихання. Ознаки зупинки роботи серця. Проведення непрямого масажу серця.

Перша допомога при ранах і кровотечах. Способи зупинки кровотеч.

Правила та прийоми накладання пов'язок на рани.

Перша допомога при переломах. Прийоми та способи іммобілізації із застосуванням табельних або підручних засобів.

4.2.2. Тема 2. Порядок і правила надання першої допомоги при ураженні небезпечними речовинами, при опіках тощо.

Невідкладна та перша допомога при отруєннях чадним газом, аміаком, хлором, іншими небезпечними хімічними речовинами.

Перша допомога при хімічних та термічних опіках, радіаційних ураженнях, втраті свідомості, тепловому та сонячному ударах.

Правила надання допомоги при утопленні.

Способи і правила транспортування потерпілих.

4.3. Організація заходів цивільного захисту на підприємстві, в установі, організації.

4.3.1. Тема 1. Забезпечення виконання на підприємстві, в установі та організації завдань з цивільного захисту

Повноваження суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Організаційна структура управління цивільним захистом підприємства, установи, організації.

Об'єктові комісія з питань НС та евакооргани.

Відомості щодо об'єктових спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту. Відомча та добровільна пожежна охорона. Аварійно-рятувальне обслуговування підприємств, установ, організацій. Система керівництва рятувальними роботами, координація дій виробничого персоналу та залучених підрозділів і служб, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Права і обов'язки працівників у сфері цивільного захисту. Сприяння проведенню аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС у разі їх виникнення. Заходи життєзабезпечення постраждалих та соціального захисту і відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок НС.

4.4.2. Тема 2. Виконання заходів захисту та дії працівників згідно з планами реагування на НС.

Об'єктовий план реагування на НС (інструкція щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення НС). Прогнозовані природні загрози, територіальне розміщення потенційно небезпечних об'єктів, небезпечні виробничі фактори, характерні причини аварій (вибухів, пожеж тощо) на виробництві.

Об'єктова система оповіщення працівників. Дії персоналу щодо аварійної зупинки виробництва. Виведення працівників з небезпечної зони, порядок забезпечення їх засобами індивідуального захисту, місця розташування можливих сховищ, шляхи евакуації.

Інформування працівників щодо розвитку НС, місць розгортання і маневрування аварійно-рятувальних сил, залучення необхідних ресурсів, технічних і транспортних засобів, координації дій з населенням та заходів безпеки в зоні НС.

V. Рекомендований зміст практичних форм навчання за Програмою

5.1. Тренінги необхідних дій в умовах НС проводяться під час курсового або індивідуального навчання шляхом виконання індивідуальних завдань або групових занять з метою формування та/або відпрацювання умінь та навичок користування засобами індивідуального захисту та засобами пожежогасіння, дотримання правил поведінки під час проведення евакуації, проведення серцево-легеневої реанімації та інших способів надання першої допомоги потерпілим.

5.2. Тренування з питань цивільного захисту та протипожежні тренування є спрощеними за організацією та скорочені за часом і обсягом злагоджені навчальні заходи, що спрямовані на вирішення завдань запобігання, мінімізації або ліквідації наслідків НС на підприємстві, в установі або організації в умовах, максимально наближених до обстановки, що може бути спричинена небезпечною подією або сукупністю небезпечних подій та явищ.

Тренування проводяться з метою практичного відпрацювання, закріплення та перевірки умінь та навичок виконання працівниками дій щодо запобігання можливих НС та дій у разі виникнення НС, насамперед дій за сигналами оповіщення, користування засобами індивідуального захисту та засобами пожежогасіння, способів рятування людей, надання першої допомоги потерпілим, порядку евакуації людей і матеріальних цінностей, взаємодії з аварійно-рятувальними підрозділами та медичними працівниками.

5.3. Спеціальні об'єктові навчання з питань цивільного захисту є єдиним комплексом навчальних заходів, спрямованих на вирішення завдань цивільного захисту на підприємстві, в установі або організації в умовах, максимально наближених до НС.

Спеціальні об'єктові навчання проводяться з метою комплексного відпрацювання керівним складом та фахівцями сил цивільного захисту разом працівниками підприємств, установ та організацій дій з організації та здійснення заходів, передбачених планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період, а також виконання ними функцій з питань цивільного захисту.

VI. Перевірка засвоєння працівниками змісту Програми

6.1. Для проведення перевірки засвоєння працівниками змісту Програми наказом керівника підприємства, установи організації створюється комісія з перевірки загальної підготовки працівників до дій у НС, до складу якої обов'язково входить фахівець, діяльність якого пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

6.2. Перелік питань для перевірки знань за змістом Програми розробляється комісією з перевірки загальної підготовки працівників до дій у НС і затверджується керівником підприємства, установи, організації.

6.3. Перевірка знань за змістом Програми проводиться шляхом тестування або заліку в усній або письмовій формі та оформлюється протоколом комісії з перевірки загальної підготовки працівників до дій у НС.

Працівники, які показали незадовільний рівень знань за змістом Програми мають протягом одного місяця пройти повторну перевірку знань.

VII. Рекомендований перелік навчально-матеріального майна

7.1. Для забезпечення проведення навчання за Програмою використовується матеріально-технічна база підприємства, установи та організації.

7.2. У складі навчально-матеріального майна, повний перелік та кількісні показники якого визначаються керівником підприємства, установи та організації з урахуванням

особливостей їх виробничої діяльності та кількості працівників, доцільно передбачати протигаз фільтруючий, респіратор, побутовий дозиметричний прилад, вогнегасники, індивідуальну аптечку, навчальні стенди та схеми.

Директор Департаменту організації заходів цивільного захисту

В. Стоєцький

Програма спеціальної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях працівників підприємств, установ, організацій Кіровоградської області, які входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту

В умовах відсутності Типової програми, затвердженої наказом ДСНС України пропонуємо до Вашої уваги розроблену навчально-методичним Центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Кіровоградської області установою цивільного захисту Примірну програму спеціальної підготовки з цивільного захисту працівників, які входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Спеціальна підготовка працівників, що входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту передбачає:

навчання за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій — вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

навчання за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб, — ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких служб і формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Підготовка працівників, що входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється в першу чергу за програмою загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Під час проведення занять за темами програми загальної підготовки працівники спеціалізованих служб вивчають і отримують практичні навички щодо використання засобів індивідуального захисту, захисних споруд, надання домедичної допомоги. Також, вивчають зміст плану реагування на надзвичайні ситуації, плану локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки.

Враховуючі, що спеціалізовані служби комплектуються працівниками за функціональною спрямованістю, головна мета підготовки спеціалізованих служб за даною програмою – є підготовка працівників до спільних дій у складі спеціалізованої служби за планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на об'єктах підвищеної небезпеки.

Програма спеціальної підготовки працівників підприємств, установ, організацій Кіровоградської області, що входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту (далі – Програма) розроблена навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Кіровоградської області відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року №444, Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2015 року № 469, Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 443.

Програма є основним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області, що входять до

складу спеціалізованих служб цивільного захисту (далі - працівників) до дій у надзвичайних ситуаціях.

Актуальність програми полягає у необхідності проведення навчання працівників діям у складі спеціалізованих служб цивільного захисту при виконанні основних завдань за призначенням в умовах загрози та під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Значення програми полягає у необхідності врахування загроз техногенного та природного характеру, які притаманні Кіровоградській області, а також існуючих загроз надзвичайних ситуацій соціального та воєнного характеру під час проведення навчання працівників діям у надзвичайних ситуаціях у складі спеціалізованих служб.

Програма розроблена для потреб підприємств, установ та організацій Кіровоградської області.

Програма є підставою для розробки і затвердження керівниками підприємств, установ, організацій програми спеціальної підготовки фахівців певної спеціальності, що входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту на підприємстві, установі та організації.

Метою програми є забезпечення:

своєчасного та систематичного навчання, оновлення знань працівників щодо дій у складі спеціалізованих служб під час загрози та виникнення надзвичайних ситуацій;

врахування особливостей та ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у Кіровоградській області під час проведення спеціальних робіт і заходів з цивільного захисту;

навчання працівників діям в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодівати навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

оволодіння знаннями та навичками при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі ситуацій, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

оволодіння знаннями та навичками при проведенні відновлювальних робіт у мирний час та в особливий період та при здійсненні заходів щодо життєзабезпечення населення, яке постраждало від надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

розробки програм спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях Кіровоградської області.

У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні бути здатними вирішувати професійні завдання в умовах виникнення надзвичайних ситуацій та володіти професійними компетенціями для забезпечення реалізації завдань з питань цивільного захисту та знати:

основні завдання та структуру спеціалізованої служби цивільного захисту до складу якої входять працівники;

обов'язки працівників, які входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту;

порядок оповіщення, збору і приведення служби у готовність до виконання завдань за призначенням;

матеріально-технічного оснащення служби та порядок отримання майна, технічних засобів та обладнання;

правила використання і зберігання штатних технічних засобів, засобів індивідуального захисту;

порядок і способи виконання заходів цивільного захисту при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі ситуацій, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

порядок і способи виконання заходів цивільного захисту при проведенні відновлювальних робіт у мирний час та в особливий період та при здійсненні заходів щодо життєзабезпечення населення, яке постраждало від надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.

У результаті проходження навчання за Програмою рекомендується вміти:

запобігати створенню умов, що можуть привести до виникнення надзвичайних ситуацій;

чітко діяти за сигналами оповіщення, практично виконувати основні заходи за призначенням спеціалізованої служби цивільного захисту та згідно із планами реагування на надзвичайні ситуації або інструкціями щодо дій персоналу при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій ;

виконувати функціональні обов'язки під час приведення служби у готовність до виконання завдань за призначенням;

здійснювати заходи цивільного захисту у складі спеціалізованої служби цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення надзвичайних ситуацій;

вміло застосовувати засоби пожежогасіння, закріплену штатну техніку, механізми, прилади та інше табельне майно, а також засоби захисту під час проведення спеціальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

виконувати правила особистої безпеки у процесі виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Програма складається з двох розділів.

Перший розділ програми містить загальну тематику, яка вивчається працівниками спеціалізованих служб цивільного захисту, незалежно від покладених на них завдань.

Другий розділ програми – спеціальна тематика, що відпрацьовується відповідно до завдань, які покладені на спеціалізовані служби цивільного захисту .

За рішенням керівника підприємства, установи, організації тематика може доповнюватись з урахуванням особливостей об'єкту та термінами проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань.

Навчання працівників, що входять до складу спеціалізованих служб цивільного захисту на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

курсowego навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально- виробничої бази підприємства, установи та організації;

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісійну із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом заліку в усній або письмовій формі (тестування, або опитування).

Терміни проведення занять визначаються керівником підприємства, установи, організації.

Вивчення працівниками спеціалізованих служб тем занять здійснюється щорічно протягом року.

Розподіл тем для вивчення визначається керівником підприємства, установи, організації.

Заняття з працівниками спеціалізованих служб проводять, як правило, керівники спеціалізованих служб.

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісійно із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом заліку в усній або письмовій формі (тестування, або опитування).

ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ

№ з/п	Розділ програми, найменування тем	Кількість годин та види занять	
Розділ 1. Загальна складова		2	групове заняття
1	Положення про спеціалізовану службу цивільного захисту	1	
2	Порядок переведення спеціалізованої служби цивільного захисту до функціонування в умовах надзвичайної ситуації та особливого періоду	1	
Розділ 2. Профільна складова		5	групове заняття
3	Виконання заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій відповідно до покладених на спеціалізовану службу цивільного захисту завдань:	5	
<i>Для спеціалізованої служби енергетики</i>			
3.1.	Порядок проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених об'єктах мережі електропостачання	2	групове заняття
3.2.	Забезпечення енергопостачання сил цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	2	
3.3.	Заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт	1	
<i>Для спеціалізованої служби із захисту сільськогосподарських тварин і рослин</i>			
3.1.	Проведення моніторингу та спеціальної розвідки щодо стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб	2	групове заняття

3.2.	Проведення робіт з ліквідації епізоотій та епіфітотій, здійснення епізоотичного, фітосанітарного і токсикологічного контролю під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	3	
<i>Для спеціалізованої інженерної служби</i>			
3.1.	Організація обстеження будівель, інженерних споруд та проведення інженерної розвідки при запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	1	групове заняття
3.2.	Здійснення заходів інженерного захисту територій.	2	
3.3.	Використання інженерної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	2	
<i>Для спеціалізованої комунально-технічної служби</i>			
3.1.	Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації	1	групове заняття
3.2.	Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери	2	
3.3.	Використання спеціальної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери	2	
<i>Для спеціалізованої служби матеріального забезпечення</i>			
3.1.	Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації	1	групове заняття
3.2.	Організація забезпечення та створення резерву матеріально-технічних засобів	4	
<i>Для медичної спеціалізованої служби</i>			
3.1.	Організація медичного забезпечення	2	групове заняття
3.2.	Здійснення заходів медичного захисту населення	3	
<i>Для спеціалізованої служби зв'язку і оповіщення</i>			
3.1.	Організація оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації	2	групове заняття
3.2.	Забезпечення функціонування об'єктових систем оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій	3	

<i>Для протипожежної спеціалізованої служби</i>			
3.1.	Здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів і територій	2	групове заняття
3.2.	Проведення першочергових (невідкладних) робіт в осередках пожеж, їх гасіння, а також під час виникнення аварій, катастроф, стихійного лиха	2	
3.3.	Забезпечення проведення першочергових (невідкладних) робіт в осередках пожеж, їх гасіння	1	
<i>Для спеціалізованої служби торгівлі і харчування</i>			
3.1.	Заходи щодо продовольчого та речового забезпечення під час виникнення надзвичайних ситуацій	3	групове заняття
3.2.	Забезпечення продовольством та речовим майном під час виникнення надзвичайних ситуацій	2	
<i>Для спеціалізованої технічної служби</i>			
3.1.	Заходи технічного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	5	групове заняття
<i>Для спеціалізованої служби транспортного забезпечення</i>			
3.1.	Заходи транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	3	групове заняття
3.2.	Забезпечення заходів транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	2	
<i>Для спеціалізованої служби охорони публічного (громадського) порядку</i>			
3.1.	Охорона публічного (громадського) порядку при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.		групове заняття
4	Перевірка знань	1	залік (тестування, опитування)
Разом		8	

2. ЗМІСТ ТЕМ ЗА РОЗДІЛАМИ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Загальна складова

Тема 1. Положення про спеціалізовану службу цивільного захисту.

основні завдання, структура, технічні, матеріальні та інші ресурси спеціалізованої служби цивільного захисту

Місце спеціалізованої служби у структурі територіальної підсистеми (ланки територіальної підсистеми) єдиної системи цивільного захисту. Основні завдання служби у різних режимах її діяльності (у режимі повсякденної діяльності, підвищеної готовності, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану). Структура, сили та засоби спеціалізованої служби. Обов'язки працівників, що входять до складу спеціалізованої служби цивільного захисту.

Тема 2. Порядок переведення спеціалізованої служби цивільного захисту до функціонування в умовах надзвичайної ситуації та особливого періоду.

Зміст заходів приведення спеціалізованої служби в готовність до дій за призначенням. Порядок оповіщення та збору працівників, що входять до складу спеціалізованої служби цивільного захисту. Порядок приведення техніки, обладнання та інших ресурсів спеціалізованої служби цивільного захисту у готовність до застосування. Підтримання у готовності техніки і майна спеціального призначення для виконання завдань з цивільного захисту у мирний час та особливий період. Взаємодія з органами управління та силами цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем, їх ланок, які залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Забезпечення та поповнення матеріальних та інших ресурсів спеціалізованої служби цивільного захисту.

Розділ 2. Профільна складова

Тема 3. Виконання заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій відповідно до покладених на спеціалізовану службу цивільного захисту завдань:

Для спеціалізованої служби енергетики

Тема 3.1. Порядок проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених об'єктах мережі електропостачання.

Характер і масштаб пливучих уражаючих факторів стихійних лих, аварій та катастроф на енергетичні та технологічні мережі. Можливий характер руйнувань та пошкоджень. Зміст плану території (об'єкту) з

відображенням усіх мереж, місць прокладки відновлюваних мереж, напрямів руху від насосних станцій води, газу, пару і технологічних продуктів тощо. Організація та проведення розвідки аварійно-відновлюваних робіт на енергетичних мережах для визначення місць і масштабу їх руйнувань та пошкоджень. Види і способи аварійних робіт на системах електрозабезпечення. Основні способи екстреного усунення аварій. Подача електроенергії в окремі райони і ділянки вогнища ураження. Основні способи тимчасових відновних робіт.

Тема 3.2. Дії працівників служби щодо забезпечення енергопостачання сил цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Мета проведення невідкладних робіт на комунально-енергетичних мережах - підтримання життєдіяльності на об'єктах, що збереглися, швидке відновлення вивихл об'єктів і споруд,

запобігання затопленню житлових і виробничих приміщень, підвалів і сховищ, ділянок доріг, забезпечення водою. Використання автономних джерел енергопостачання для

енергозабезпечення рятувального обладнання і засобів. Визначення порядку дій працівників служби щодо енергозабезпечення органів управління і сил цивільного захисту. Визначення порядку дій працівників служби під час використання автономних джерел енергопостачання.

Тема 3.3. Заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.

Заходи безпеки під час проведення розвідки аварійно- відновлюваних робіт на енергетичних мережах. Заходи безпеки під час проведення аварійних робіт на системах електрозабезпечення, на мережах енергопостачання. Заходи безпеки під час використання автономних джерел енергопостачання.

Для спеціалізованої служби із захисту сільськогосподарських тварин і рослин

Тема 3.1. Проведення моніторингу та спеціальної розвідки щодо стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб.

Поняття моніторингу території. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами продукції рослинництва. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами поверхневих вод. Дії працівників служби під час проведення моніторингу сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб.

Тема 3.2. Проведення робіт з ліквідації епізоотій та епіфітотій, здійснення епізоотичного, фітосанітарного і токсикологічного контролю під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Здійснення ветеринарно-санітарних та фітосанітарних заходів. Здійснення контролю за безпечністю харчових продуктів і кормів під час виникнення надзвичайних ситуацій, беруть участь у здійсненні заходів щодо забезпечення безпечності харчових продуктів та сировини для їх виготовлення рослинного та тваринного походження. Здійснення заходів щодо захисту джерел і систем водопостачання для тварин від впливу небезпечних факторів ураження.

Здійснення заходів щодо спеціальної обробки територій, приміщень, сільськогосподарських тварин і рослин, продукції тваринництва та рослинництва. Підготовка сільськогосподарської та спеціальної техніки для роботи на зараженій місцевості, спеціальної обробки тварин і рослин, що заражені (уражені), незаражені території, приміщень, де зберігається продукція тваринництва та рослинництва. Здійснення агрохімічного обстеження, ветеринарної діагностики, лікування тварин, що заражені (уражені), незаражують посіви, пасовища і продукцію тваринництва та рослинництва. Організація заходів із знищення зерна, продовольства, харчової сировини, фуражу та інших матеріальних засобів, що не підлягають знезараженню, збір, утилізація або знищення загиблих тварин і відходів тваринного походження.

Забезпечення створення резерву спеціального майна і засобів для захисту свійських тварин та сільськогосподарських рослин у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Для спеціалізованої інженерної служби

Тема 3.1. Організація обстеження будівель, інженерних споруд та проведення інженерної розвідки при запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Організація обстеження будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій, здійснюють заходи щодо їх безпечної експлуатації.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайної ситуації, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Тема 3.2. Здійснення заходів інженерного захисту територій.

Здійснення інженерного забезпечення сил цивільного захисту в місцях їх розташування під час висування до зон надзвичайних ситуацій, зон можливого ураження та на визначені об'єкти для виконання робіт.

Організація будівництва протизсувних, протиповеневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення.

Визначення шкоди, заподіяної суб'єктам господарювання внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій, потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів.

Тема 3.3. Використання інженерної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Комплексна механізація інженерних робіт в районі аварії, катастрофи. Вимоги до техніки і обладнання інженерної служби. Можливості засобів механізації інженерних робіт служби. Дії працівників служби під час комплексного використання техніки і обладнання.

Для спеціалізованої комунально-технічної служби

Тема 3.1. Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайних ситуацій, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Визначення шкоди, заподіяної об'єктам комунальної сфери і нерухомому майну громадян внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій, потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів.

Тема 3.2. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери.

Організація заходів щодо підвищення стійкості комунально-енергетичних мереж та проведення невідкладних аварійно-відновлювальних робіт на них та їх спорудах. Здійснення розчищення шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації. Здійснення посипання спеціальними сумішами вулиць і доріг населених пунктів, а також очищення зливової каналізації та дренажних систем населених пунктів, зливостоків, систем поверхневого водовідведення та зливоприймальних колодязів.

Організація підвезення (подачі) питної та технічної води у зони, де здійснюються заходи щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків.

Тема 3.3. Використання спеціальної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери.

Комплексна механізація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери. Вимоги до спеціальної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери. Можливості засобів механізації та спеціальної техніки комунально-технічної спеціалізованої служби. Дії працівників служби під час комплексного використання техніки і обладнання.

Для спеціалізованої служби матеріального забезпечення

Тема 3.1. Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайних ситуацій, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Визначення потреби у матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також життєзабезпечення постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Тема 3.2. Організація забезпечення та створення резерву матеріально-технічних засобів.

Заходи щодо створення резерву матеріально-технічних засобів, пально-мастильних матеріалів, необхідних для реагування на надзвичайні ситуації у мирний час та особливий період.

Забезпечення органів управління і сил цивільного захисту запасами сировинних, матеріально-технічних і продовольчих ресурсів для проведення першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. *Для медичної спеціалізованої служби*

Тема 3.1. Організація медичного забезпечення.

Збір та аналіз даних про медичну і санітарно-епідемічну обстановку. Прогнозування розвитку медичної і санітарно-епідемічної обстановки у районах виникнення надзвичайних ситуацій, осередках ураження (захворювання) та на прилеглих територіях, а також у місцях тимчасового розміщення евакуйованого населення. Збір та аналіз даних щодо заходів з медичного забезпечення під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Забезпечення сил та підрозділів медичної служби лікарськими засобами, виробами медичного призначення, профілактичними засобами, препаратами крові тощо. Створення резерву лікарських засобів та виробів медичного призначення для забезпечення заходів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Організація та проведення навчання немедичних працівників методам та навичкам надання домедичної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Тема 3.2. Здійснення заходів медичного захисту населення.

Надання медичної допомоги постраждалим у разі виникнення надзвичайних ситуацій та особовому складу підрозділів цивільного захисту. Здійснення медичного сортування поранених.

Організація евакуації постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій до закладів охорони здоров'я з урахуванням медичних показань. Організація роботи закладів охорони здоров'я під час прийому великої кількості поранених та постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Ізоляція інфекційних хворих і контамінованих осіб, проведення їх санітарної обробки і деконтамінації. Організація та здійснення медичних профілактичних заходів серед населення та особового складу підрозділів цивільного захисту.

Для спеціалізованої служби зв'язку і оповіщення

Тема 3.1. Організація оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації.

Організація заходів щодо забезпечення стійкого функціонування технічних засобів автоматизованих систем централізованого оповіщення відповідного рівня.

Здійснення оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, суб'єктів господарювання, що розташовані в прогнозованій зоні ураження або братимуть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також населення, яке проживає в прогнозованій зоні

ураження, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

Тема 3.2. Забезпечення функціонування об'єктових систем оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

Забезпечення зв'язком органів управління і сил цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій.

Забезпечення зв'язком сил цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Забезпечення та організація функціонування на об'єктах з масовим перебування людей сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для висвітлення інформації з питань цивільного захисту.

Організація і проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених технічних засобах оповіщення. Визначення шкоди, заподіяної технічним засобам оповіщення внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій, потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених технічних засобів оповіщення.

Для протипожежної спеціалізованої служби

Тема 3.1. Здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів і територій.

Зміст пожежно-профілактичних та інженерно-технічних заходів, які здійснюються на об'єкті, обсяги і порядок їх проведення. Планування та здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів і територій. Практичне виконання пожежно-профілактичних заходів.

Тема 3.2. Проведення першочергових (невідкладних) робіт в осередках пожеж, їх гасіння, а також під час виникнення аварій, катастроф, стихійного лиха.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайних ситуацій, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Вихідні дані для розрахунку сил і засобів для гасіння пожеж на різних об'єктах.

Прийоми гасіння пожеж на поверхах, у підвалах, будинках підвищеної поверховості тощо. Особливості гасіння пожеж у житловому будинку, навчальному закладі на підприємстві. Обладнання для евакуації людей, у тому числі хворих, поранених з палаючих поверхів, підвалів, завалів тощо. Прийоми евакуації.

Особливості гасіння, прийоми і способи локалізації та гасіння лісових, торф'яних і степових пожеж. Особливості гасіння пожеж в ускладнених умовах (у спеку, при сильному вітрі, вночі тощо).

Заходи безпеки при гасінні пожеж.

Тема 3.3. Забезпечення проведення першочергових (невідкладних) робіт в осередках пожеж, їх гасіння.

Забезпечення органів управління і сил протипожежної служби необхідними матеріально-технічними засобами для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків у разі виникнення таких ситуацій.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Для спеціалізованої служби торгівлі і харчування

Тема 3.1. Заходи щодо продовольчого та речового забезпечення під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і життєзабезпечення постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Заходи щодо захисту продовольства і промислових товарів першої необхідності під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Тема 3.2. Забезпечення продовольством та речовим майном під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Створення запасів продуктів харчування та непродовольчих товарів, необхідних для життєзабезпечення постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Забезпечення продовольством і промисловими товарами першої необхідності особовий склад сил цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Закладення продовольства до захисних споруд цивільного захисту та на пункти управління.

Забезпечення речовим майном пункти санітарної обробки людей.

Для спеціалізованої технічної служби

Тема 3.1. Заходи технічного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для технічного забезпечення проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Організація ремонту техніки, механізмів, приладів та інших технічних засобів, що вийшли з ладу під час здійснення заходів з цивільного захисту.

Здійснення евакуації пошкодженої та несправної техніки до збірних пунктів пошкоджених машин та ремонтних підприємств.

Організація постачання запасних частин і ремонтних матеріалів до ремонтних підприємств.

Для спеціалізованої служби транспортного забезпечення

Тема 3.1. Заходи транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Заходи щодо забезпечення функціонування дорожнього господарства в умовах стихійного лиха, у разі виникнення аварії, катастрофи, іншої надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру, під час ліквідації їх наслідків.

Здійснення заходів у разі загрози виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій на транспорті.

Перевезення згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації та планами цивільного захисту на особливий період, перевезення під час проведення заходів з евакуації населення, підвезення (вивезення) робочих змін, вивезення матеріальних цінностей. Перевезення небезпечних вантажів автомобільним, залізничним, морським, річковим та повітряним транспортом у зонах (із зон) виникнення надзвичайних ситуацій.

Здійснення заходів з підготовки транспорту до сталого функціонування в особливий період.

Тема 3.2. Забезпечення заходів транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Визначення шкоди, заподіяної здоров'ю людей та суб'єктам господарювання у разі виникнення надзвичайних ситуацій, потреби у матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення функціонування транспортних засобів і комунікацій.

Організація забезпечення транспортних засобів, що залучаються до виконання завдань з цивільного захисту, пально-мастильними матеріалами.

Організація ведення обліку техніки і майна, що може залучатися для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт за напрямками діяльності служби.

Для спеціалізованої служби охорони публічного (громадського) порядку

Тема 3.1. Охорона публічного (громадського) порядку при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Забезпечення повідомлення та інформування місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань про небезпечні події та надзвичайні ситуації.

Забезпечення громадського порядку, безпеки дорожнього руху в зонах виникнення надзвичайних ситуацій та охороні майна, що залишилося без нагляду в таких зонах.

Участь спеціалізованої служби охорони публічного (громадського) порядку в організації органами виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у відселенні людей з місць, небезпечних для проживання, проведенні евакуації населення.

Участь спеціалізованої служби охорони публічного (громадського) порядку у здійсненні карантинних заходів під час епідемій та епізоотій.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для здійснення заходів з охорони громадського порядку.

4.РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кодекс цивільного захисту України, від 02.10.2012 №5403-VI.
2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 №2245-III.
3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 №1550-III, від 12.04.2000 №638, від 27.07.2001 №920, від 05.09.2000 №1386.
4. Закон України «Про захист людини від дій іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 №15/98-ВР.
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 №4004-XII.
6. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III.
7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 №638-IV.
8. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998.
9. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000.
10. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001.
11. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» від 24.03.2004 №368 (із змінами, внесеними ПКМУ від 29.05.2013 №380).
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в НС» від 15.02.1999 №192.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10.2013 №819.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» від 26.06.2013 №443.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 №444.

Програма спеціальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях підприємств, установ, організацій Кіровоградської області, які входять до складу спеціалізованих формувань цивільного захисту

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Спеціальна підготовка працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту, передбачає:

навчання за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій — вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

навчання за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу формувань — ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Підготовка працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту (далі працівники), до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється в першу чергу за програмою загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях. Під час проведення занять за темами програми загальної підготовки працівники вивчають і отримують практичні навички щодо використання засобів індивідуального захисту, захисних споруд, надання домедичної допомоги. Також, вивчають зміст плану реагування на надзвичайні ситуації, плану локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, плану цивільного захисту суб'єкта господарювання, який продовжує свою роботу у воєнний час та який віднесено до категорії цивільного захисту.

Враховуючі, що формування цивільного захисту комплектуються на добровільній основі працівниками суб'єкта господарювання, які здатні за станом здоров'я виконувати роботи в умовах надзвичайної ситуації, у тому числі чоловіки віком від 18 до 60 років та жінки - від 18 до 55 років, за винятком вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до

8 років, інвалідів I та II групи, та осіб, що входять до складу професійних аварійно-рятувальних служб, тобто непідготовленими працівниками, головна мета підготовки формувань цивільного захисту за даною програмою – є особиста підготовка працівників та їх підготовка до спільних дій у складі формування за планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту суб'єкта господарювання, який продовжує свою роботу у воєнний час та який віднесено до категорії цивільного захисту.

Програма спеціальної підготовки працівників (далі – Програма) розроблена навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Кіровоградської області відповідно до

Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року №444, Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року

№ 443, Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2013 року №787, Примірного положення про формування цивільного захисту, затвердженого наказом МВС України від 31 травня 2015 року № 113.

Програма є основним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області до дій у надзвичайних ситуаціях.

Актуальність програми полягає у необхідності проведення навчання працівників діям у складі формувань цивільного захисту при виконанні основних завдань за призначенням в умовах загрози та під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Значення програми полягає у необхідності врахування загроз техногенного та природного характеру, які притаманні Кіровоградській області, а також існуючих загроз надзвичайних ситуацій соціального та воєнного характеру під час проведення навчання працівників діям у надзвичайних ситуаціях у складі формувань цивільного захисту.

Програма розроблена для потреб підприємств, установ та організацій Кіровоградської області.

Програма є підставою для розробки і затвердження керівниками підприємств, установ, організацій програми спеціальної підготовки працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту на підприємстві, установі та організації.

Метою програми є забезпечення:

своєчасного та систематичного навчання, оновлення знань працівників щодо дій у складі формувань цивільного захисту під час загрози та виникнення надзвичайних ситуацій;

врахування особливостей та ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у Кіровоградській області під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

навчання працівників діям в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодівати навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

оволодіння знаннями та навичками при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі ситуацій, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

оволодіння знаннями та навичками при проведенні відновлювальних робіт у мирний час та в особливий період та при здійсненні заходів щодо життєзабезпечення населення, яке постраждало від надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

розробки програм спеціальної підготовки працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях Кіровоградської області.

У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні бути здатними вирішувати професійні завдання в умовах виникнення надзвичайних ситуацій та володіти професійними компетенціями для забезпечення реалізації завдань з питань цивільного захисту та знати:

основні завдання та структуру формувань цивільного захисту до складу якого входять працівники;

обов'язки працівників, які входять до складу формувань цивільного захисту;

порядок оповіщення, збору і приведення формування у готовність до виконання завдань за призначенням;

матеріально-технічного оснащення формування та порядок отримання майна, технічних засобів та обладнання;

правила використання і зберігання штатних технічних засобів, засобів індивідуального захисту;

порядок і способи виконання заходів цивільного захисту при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, у тому числі ситуацій, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

порядок і способи виконання заходів цивільного захисту при проведенні відновлювальних робіт у мирний час та в особливий період та при здійсненні заходів щодо життєзабезпечення населення, яке постраждало від надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій або терористичних актів;

заходи безпеки при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.

У результаті проходження навчання за Програмою рекомендується вміти:

запобігати створенню умов, що можуть привести до виникнення надзвичайних ситуацій;

чітко діяти за сигналами оповіщення, практично виконувати основні заходи за призначенням формування цивільного захисту та згідно із планами реагування на надзвичайні ситуації або інструкціями щодо дій персоналу при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій; виконувати функціональні обов'язки під час приведення

формування у готовність до виконання завдань за призначенням;

здійснювати заходи цивільного захисту у складі формування цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення надзвичайних ситуацій;

вміло застосовувати засоби пожежогасіння, закріплену штатну техніку, механізми, прилади та інше табельне майно, а також засоби захисту під час проведення спеціальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

виконувати правила особистої безпеки у процесі виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Програма складається з двох розділів.

Перший розділ програми містить загальну тематику, яка вивчається працівниками формувань цивільного захисту, незалежно від покладених на них завдань.

Другий розділ програми – спеціальна тематика, що відпрацьовується відповідно до завдань, які покладені на формування цивільного захисту.

За рішенням керівника підприємства, установи, організації тематика може доповнюватись з урахуванням особливостей об'єкту та термінами проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань.

Навчання працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

курсowego навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

Навчальні групи комплектуються переважно з працівників, що входять до складу формувань цивільного захисту.

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісією із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом заліку в усній або письмовій формі.

Терміни проведення занять визначаються керівником підприємства, установи, організації.

Вивчення працівниками формувань цивільного захисту тем занять здійснюється щорічно упродовж року.

Розподіл тем для вивчення визначається керівником підприємства, установи, організації.

2. ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ

№ з/п	Розділ програми, найменування тем	Кількість годин та види занять	
Розділ 1. Загальна складова		2	групове заняття,
1	Положення про формування цивільного захисту	1	
2	Порядок переведення формування цивільного захисту до функціонування в умовах надзвичайної ситуації та особливого періоду	1	
Розділ 2. Профільна складова		5	групове заняття
3	Виконання заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій відповідно до покладених на формування цивільного захисту завдань:	5	
<i>Для рятувальних формувань</i>			
3.1.	Розшук та визволення потерпілих з під завалів будівель. Прийоми та способи рятування людей на верхніх поверхах зруйнованих або палаючих будівель	2	групове заняття
3.2.	Завалення нестійких конструкцій споруд та їх підсилення. Дії працівників формування з рятування людей із завалених захисних споруд	1	
3.3.	Евакуація людей та майна із зон затоплення (підтоплення), осередків пожеж та територій, забруднених радіоактивними і небезпечними хімічними речовинами	1	
3.4	Способи транспортування потерпілих. Розміщення потерпілих на транспортних засобах	1	
<i>Для аварійно-відновлювальних формувань</i>			
3.1.	Порядок проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених об'єктах	2	групове заняття
3.2.	Дії працівників формування щодо відновлення тепло-газо-енергопостачання населених пунктів. Визначення черговості відновлення тепло-газо-енергопостачання об'єктів	3	
<i>Для аварійно-технічних формувань</i>			
3.1.	Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації	1	групове заняття
3.2.	Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери	2	

3.3.	Використання спеціальної техніки, що може бути залучена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери	2	
<i>Для пожежних формувань</i>			
3.1.	Здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів і територій	1	групове заняття
3.2.	Проведення першочергових та невідкладних робіт в осередках пожеж, їх гасіння, а також під час виникнення аварій, катастроф, стихійного лиха	2	
3.3.	Забезпечення проведення першочергових та інших невідкладних робіт в осередках пожеж, їх гасіння	2	
<i>Для інженерних формувань</i>			
3.1.	Організація обстеження будівель, інженерних споруд та проведення інженерної розвідки при запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	1	групове заняття
3.2.	Здійснення заходів інженерного захисту територій	2	
3.3.	Використання інженерної техніки та обладнання, що може бути залучено для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	2	
<i>Для медичних формувань</i>			
3.1.	Організація медичного забезпечення	2	групове заняття
3.2.	Здійснення заходів медичного захисту населення	3	
<i>Для формувань зв'язку</i>			
3.1.	Організація зв'язку при загрозі або виникненні надзвичайної ситуації	1	групове заняття
3.2.	Організація зв'язку при висуванні сил цивільного захисту до району (місці) надзвичайної ситуації	2	
3.2.	Забезпечення зв'язку під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	2	
<i>Для транспортних формувань</i>			
3.1.	Забезпечення заходів транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	2	групове заняття

3.2.	Обладнання автотранспорту для перевезення уражених та постраждалих внаслідок стихійного лиха, аварій та катастроф.	1	
3.3.	Здійснення перевезення населення.	1	
3.4.	Здійснення перевезення вантажів, обладнання	1	
<i>Для ремонтних формувань</i>			
3.1.	Заходи технічного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт	1	групове заняття
3.2.	Перевірка готовності техніки до дій у вогнищах ураження, аварій та катастроф	1	
3.3.	Особливості проведення ремонтних робіт при висуванні сил цивільного захисту до району (місці) надзвичайної ситуації	1	
3.4.	Особливості проведення ремонтних робіт в районі надзвичайної ситуації	2	
<i>Для формувань захисту сільськогосподарських тварин і рослин</i>			
3.1.	Проведення моніторингу та спеціальної розвідки щодо стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб	2	групове заняття
3.2.	Проведення робіт з ліквідації епізоотій та епіфітотій, здійснення епізоотичного, фітосанітарного і токсикологічного контролю під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	3	
<i>Для формувань радіаційного і хімічного спостереження</i>			
3.1.	Організація радіаційного і хімічного спостереження. Мережа спостереження та лабораторного контролю	1	групове заняття
3.2.	Організація радіаційного і хімічного контролю. Прилади радіаційної та хімічної розвідки	2	
3.3.	Дії формування при веденні розвідки маршрутів висування і району (об'єкту) рятувальних та інших невідкладних робіт	2	
<i>Для формувань санітарної обробки людей, спеціальної обробки майна, одягу та транспорту</i>			
3.1.	Порядок проведення спеціальної обробки на об'єкті господарської діяльності. Її сутність і зміст	1	групове заняття
3.2.	Порядок проведення санітарної обробки людей	2	
3.3.	Порядок проведення спеціальної обробки	2	

	майна, одягу та транспорту		
<i>Для формувань матеріально-технічного та продовольчого забезпечення</i>			
3.1.	Заходи щодо матеріально-технічного та продовольчого забезпечення під час виникнення надзвичайних ситуацій	1	групове заняття
3.2.	Розгортання та дії рухомого пункту харчування (рухомого пункту продовольчого постачання, рухомого пункту речового постачання, рухомого пункту забезпечення паливно-мастильними матеріалами, рухомого пункту водопостачання)	4	
<i>Для формувань обслуговування захисних споруд цивільного захисту</i>			
3.1.	Захисні споруди, особливості їх будівництва, обладнання, утримання та правила експлуатації	1	групове заняття
3.2.	Дії працівників формування під час підготовки захисної споруди для використання за призначенням.	2	
3.3.	Дії працівників формування в ході прийому та під час перебування у захисній споруді людей, що укриваються, а також після виведення людей.	2	
<i>Для формувань охорони публічного (громадського) порядку</i>			
3.1.	Правова основа введення режиму надзвичайного стану	1	групове заняття
3.2.	Дії формувань при проведенні евакуації населення.	1	
3.3.	Забезпечення громадського порядку, попередження та припинення випадків мародерства, розкрадання матеріальних цінностей при ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф	3	
4	Перевірка знань	1	іспит, тестування, залік, опитування
Разом		8	

3. ЗМІСТ ТЕМ ЗА РОЗДІЛАМИ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Загальна складова

Тема 1. Положення про формування цивільного захисту.

Порядок утворення, основні завдання, структура, технічні, матеріальні та інші ресурси формування цивільного захисту.

Місце формування у структурі територіальної підсистеми (ланки територіальної підсистеми) єдиної державної системи цивільного захисту. Основні завдання формування у різних режимах її діяльності (у режимі повсякденної діяльності, підвищеної готовності, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану). Структура, сили та засоби формування. Обов'язки працівників, що входять до складу формування цивільного захисту.

Тема 2. Порядок переведення формування цивільного захисту до функціонування в умовах надзвичайної ситуації та особливого періоду.

Зміст заходів приведення формування в готовність до дій за призначенням. Порядок оповіщення та збору працівників, що входять до складу формування цивільного захисту. Порядок приведення техніки, обладнання та інших ресурсів формування цивільного захисту у готовність до застосування. Підтримання у готовності техніки і майна спеціального призначення для виконання завдань з цивільного захисту у мирний час та особливий період. Взаємодія з органами управління та силами цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем, їх ланок, які залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Забезпечення та поповнення матеріальних та інших ресурсів формування цивільного захисту.

Розділ 2. Профільна складова

Тема 3. Виконання заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій відповідно до покладених на формування цивільного захисту завдань:

Для рятувальних формувань

Тема 3.1. Розшук та визволення потерпілих з під завалів будівель. Прийоми та способи рятування людей на верхніх поверхах зруйнованих або палаючих будівель.

Розвідка завалів, пошкоджених і палаючих будівель. Визначення місць знаходження людей. Способи та порядок рятування людей, які знаходяться у завалах будівель, (будівництво галерей, проходів, тунелів, розтаскування конструкцій будівель, використання домкратів, засобів малої механізації тощо). Способи і порядок рятування людей, які знаходяться на верхніх поверхах зруйнованих або палаючих будівель. Обладнання, яке необхідне для проведення робіт при рятуванні людей та порядок його використання. Способи транспортування потерпілих. Заходи безпеки.

Тема 3.2. Завалення нестійких конструкцій споруд та їх підсилення. Дії працівників формування з рятування людей із завалених захисних споруд

Визначення стану нестійких конструкцій споруд, прийоми їх завалення або підсилення. Розвідка заваленої захисної споруди. Визначення найбільш доступного місця розкриття та подачі свіжого повітря у захисну споруду, встановлення зв'язку з людьми, які знаходяться у споруді. Механізми та інструменти, які застосовуються при проведенні робіт. Вивід людей та винос постраждалих із захисної споруди. Особливості рятування людей, які знаходяться у загазованих, затоплених водою і нечистотами приміщень. Способи переносу постраждалих на носилках і підручних засобах до місць завантаження їх на транспорт.

Тема 3.3. Евакуація людей та майна із зон затоплення (підтоплення), осередків пожеж та територій, забруднених радіоактивними і небезпечними хімічними речовинами.

Особливості залучення рятувальних формувань до проведення евакуації людей та майна із зон затоплення (підтоплення), осередків пожеж та територій, забруднених радіоактивними і небезпечними хімічними речовинами.

Тема 3.3. Способи транспортування потерпілих. Розміщення потерпілих на транспортних засобах.

Способи транспортування потерпілих. Планування та підготовка транспортних засобів для перевезення евакуйованого населення. Оснащення транспортних засобів спеціальним обладнанням для вивезення поранених, уражених та хворих. Порядок розміщення потерпілих на транспортних засобах.

Для аварійно-відновлювальних формувань

Тема 3.1. Порядок проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених об'єктах.

Характер і масштаб впливу уражаючих факторів стихійних лих, аварій та катастроф на об'єктах. Можливий характер руйнувань та пошкоджень. Зміст плану території (об'єкту) з відображенням усіх мереж, місць прокладки відновлюваних мереж, напрямів руху від насосних станцій води, газу, пару і технологічних продуктів тощо.

Організація та проведення розвідки аварійно-відновлюваних робіт на енергетичних мережах для визначення місць і масштабу їх руйнувань та пошкоджень. Види і способи аварійних робіт на системах електрозабезпечення. Основні способи екстреного усунення аварій. Подача електроенергії в окремі райони і ділянки вогнища ураження. Основні способи тимчасових відновлювальних робіт.

Тема 3.2. Дії працівників формування цивільного захисту щодо відновлення тепло-газо-енергопостачання населених пунктів. Визначення черговості відновлення тепло-газо- енергопостачання об'єктів.

Мета проведення невідкладних робіт на комунально- енергетичних мережах - підтримання життєдіяльності на об'єктах, що збереглися, швидке відновлення важливих об'єктів і споруд, запобігання затопленню житлових і виробничих приміщень, підвалів і сховищ, ділянок доріг, забезпечення водою. Визначення порядку дій працівників формування щодо забезпечення органів управління і сил цивільного захисту. Визначення порядку дій працівників формування цивільного захисту під час відновлення тепло-газо-енергопостачання населених пунктів. Визначення черговості відновлення тепло-газо- енергопостачання об'єктів.

Для аварійно-технічних формувань

Тема 3.1. Проведення спеціальної розвідки при виникненні надзвичайної ситуації.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайних ситуацій, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Визначення шкоди, заподіяної об'єктам комунальної сфери і нерухомому майну громадян внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій, потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів.

Тема 3.2. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах комунальної сфери.

Організація заходів щодо підвищення стійкості комунально- енергетичних мереж та проведення невідкладних аварійно- відновлювальних робіт на них та їх спорудах.

Для пожежних формувань

Тема 3.1. Здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів і території.

Зміст пожежно-профілактичних та інженерно-технічних заходів, які здійснюються на об'єкті, обсяги і порядок їх проведення. Планування та здійснення організаційних та інженерно-технічних заходів щодо підвищення рівня

протипожежного захисту об'єктів і територій. Практичне виконання пожежно-профілактичних заходів.

Тема 3.2. Проведення першочергових та інших невідкладних робіт в осередках пожеж, їх гасіння, а також під час виникнення аварій, катастроф, стихійного лиха.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайних ситуацій, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації. Вихідні дані для розрахунку сил і засобів для гасіння пожеж на різних об'єктах.

Прийоми гасіння пожеж на поверхах, у підвалах, будинках підвищеної поверховості тощо. Особливості гасіння пожеж у житловому будинку, навчальному закладі, на підприємстві. Обладнання для евакуації людей, у тому числі хворих, поранених з палаючих поверхів, підвалів, завалів тощо. Прийоми евакуації.

Особливості гасіння, прийоми і способи локалізації та гасіння лісових, торф'яних і степових пожеж. Особливості гасіння пожеж в ускладнених умовах (у спеку, при сильному вітрі, вночі тощо).

Заходи безпеки при гасінні пожеж.

Тема 3.3. Забезпечення проведення першочергових та інших невідкладних робіт в осередках пожеж, їх гасіння.

Забезпечення формування необхідними матеріально-технічними засобами для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків у разі виникнення таких ситуацій.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Для інженерних формувань

Тема 3.1. Організація обстеження будівель, інженерних споруд та проведення інженерної розвідки при запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Організація обстеження будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій, здійснюють заходи щодо їх безпечної експлуатації.

Проведення спеціальної розвідки в місцях виникнення (загрози виникнення) надзвичайної ситуації, шляхів руху сил цивільного захисту та маршрутів евакуації.

Тема 3.2. Здійснення заходів інженерного захисту територій.

Здійснення інженерного забезпечення сил цивільного захисту в місцях їх розташування під час висування до зон надзвичайних ситуацій, зон можливого ураження та на визначені об'єкти для виконання робіт.

Організація будівництва протизсувних, протиповеневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів.

Тема 3.3. Використання інженерної техніки та обладнання, що може бути залучено для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Комплексна механізація інженерних робіт в районі аварії, катастрофи. Вимоги до техніки і обладнання інженерного формування. Можливості засобів механізації інженерних робіт формування. Дії працівників формування під час комплексного використання техніки і обладнання.

Для медичних формувань

Тема 3.1. Організація медичного забезпечення.

Збір та аналіз даних про медичну і санітарно-епідемічну обстановку. Прогнозування розвитку медичної і санітарно-епідемічної обстановки у районах виникнення надзвичайних ситуацій, осередках ураження (захворювання) та на прилеглих територіях, а також у місцях тимчасового розміщення евакуйованого населення. Збір та аналіз даних щодо заходів з медичного забезпечення під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Забезпечення медичного формування лікарськими засобами, виробами медичного призначення, профілактичними засобами, препаратами крові тощо. Створення резерву лікарських засобів та виробів медичного призначення для забезпечення заходів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Організація та проведення навчання немедичних працівників методам та навичкам надання домедичної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Тема 3.2. Здійснення заходів медичного захисту населення.

Надання медичної допомоги постраждалим у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Здійснення медичного сортування поранених.

Організація евакуації постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій до закладів охорони здоров'я з урахуванням медичних показань. Організація роботи закладів охорони здоров'я під час прийому великої кількості поранених та постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Ізоляція інфекційних хворих і контамінованих осіб, проведення їх санітарної обробки і деконтамінації. Організація та здійснення медичних профілактичних заходів серед населення.

Для формувань зв'язку

Тема 3.1. Організація зв'язку при загрозі або виникненні надзвичайної ситуації.

Організація заходів щодо забезпечення стійкого зв'язку при загрозі виникнення надзвичайної ситуації.

Забезпечення багатоканального зв'язку для здійснення оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, суб'єктів господарювання, що розташовані в прогнозованій зоні ураження або братимуть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також населення, яке проживає в прогнозованій зоні ураження, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

Тема 3.2. Організація зв'язку при висуванні сил цивільного захисту до району (місці) надзвичайної ситуації.

Забезпечення зв'язком органів управління і сил цивільного захисту під час висування до району (місці) надзвичайної ситуації.

Використання рухомих засобів зв'язку, радіозв'язку, Забезпечення та організація функціонування пересувних засобів зв'язку для використання інформаційних табло для висвітлення інформації з питань цивільного захисту.

Тема 3.3. Забезпечення зв'язку під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Забезпечення зв'язком органів управління і сил цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій.

Забезпечення зв'язком сил цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Забезпечення та організація функціонування на об'єктах з масовим перебування людей сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для висвітлення інформації з питань цивільного захисту.

Організація і проведення аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених технічних засобах зв'язку. Визначення шкоди, заподіяної технічним засобам зв'язку внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій, потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також повного відновлення пошкоджених технічних засобів зв'язку.

Для транспортних формувань

Тема 3.1. Заходи транспортного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Заходи щодо забезпечення функціонування дорожнього господарства в умовах стихійного лиха, у разі виникнення аварії, катастрофи, іншої надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру, під час ліквідації їх наслідків.

Здійснення заходів у разі загрози виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій на транспорті.

Перевезення згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації та планами цивільного захисту на особливий період, перевезення під час проведення заходів з евакуації населення, підвезення (вивезення) робочих змін, вивезення матеріальних цінностей. Перевезення небезпечних вантажів автомобільним, залізничним, морським, річковим та повітряним транспортом у зонах (із зон) виникнення надзвичайних ситуацій.

Здійснення заходів з підготовки транспорту до сталого функціонування в особливий період.

Тема 3.2. Обладнання автотранспорту для перевезення уражених та постраждалих внаслідок стихійного лиха, аварій та катастроф.

Порядок одержання спеціального обладнання та установка його на автотранспортні засоби. Виготовлення та використання підручних засобів для устаткування автотранспорту при перевезенні людей та вантажів. Контроль за станом спеціального обладнання при здійсненні перевезень під час проведення евакуації. Заходи безпеки.

Тема 3.3. Здійснення перевезення населення.

Подача автотранспорту на пункти посадки людей та навантаження вантажів. Правила посадки людей, укладки та кріплення вантажів. подача автотранспорту на пункти посадки людей

Тема 3.4. Здійснення перевезення вантажів, обладнання.

Подача автотранспорту на пункти навантаження вантажів. Норми навантаження вантажів на транспорт. Розміщення вантажів, обладнання на транспортних засобах та їх кріплення. Порядок охорони вантажів на транспорті. Особливості при перевезенні особливо цінних, легкозаймистих, вогнебезпечних та вибухонебезпечних вантажів. Особливості при перевезенні вантажів по зараженої місцевості. Заходи безпеки.

Для ремонтних формувань

Тема 3.1. Забезпечення заходів технічного забезпечення при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах, необхідних для технічного забезпечення проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Організація ремонту техніки, механізмів, приладів та інших технічних засобів, що вийшли з ладу під час здійснення заходів з цивільного захисту.

Здійснення евакуації пошкодженої та несправної техніки до збірних пунктів пошкоджених машин та ремонтних підприємств.

Організація постачання запасних частин і ремонтних матеріалів до ремонтних підприємств.

Тема 3.2. Перевірка гвонгості техніки до дій у вогнищах ураження, аварій та катастроф.

Уточнення особливостей зон ураження, аварій та катастроф, в яких планується робота техніки. Проведення додаткової підготовки техніки до роботи у вогнищах ураження, аварій та катастроф. Періодичність обслуговування техніки і машин при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт.

Тема 3.3. Особливості проведення ремонтних робіт при висуванні сил цивільного захисту до району (місці) надзвичайної ситуації.

Порядок огляду техніки, яка вийшла з ладу під час здійснення маршру. Прийняття рішення про ремонт або буксирування. Проведення ремонту на місці або евакуація до пункту збору несправної техніки.

Тема 3.4. Особливості проведення ремонтних робіт в районі надзвичайної ситуації.

Прийняття рішення про ремонт на місці або евакуацію до пункту збору несправної техніки. Особливості проведення ремонтних робіт у зоні радіаційного, хімічного зараження, повені тощо

Для формувань захисту сільськогосподарських тварин і рослин

Тема 3.1. Проведення моніторингу та спеціальної розвідки щодо стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб.

Поняття моніторингу території. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами сільськогосподарських угідь. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами продукції рослинництва. Порядок проведення моніторингу стану забруднення радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами, біологічними засобами поверхневих вод. Дії працівників формування під час проведення моніторингу сільськогосподарських угідь, продукції рослинництва, поверхневих вод, призначених для сільськогосподарських потреб.

Тема 3.2. Проведення робіт з ліквідації епізоотій та епіфітотій, здійснення епізоотичного, фітосанітарного і токсикологічного контролю під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Здійснення ветеринарно-санітарних та фітосанітарних заходів. Здійснення контролю за безпечністю харчових продуктів і кормів під час виникнення надзвичайних ситуацій, участь у здійсненні заходів щодо забезпечення безпечності харчових продуктів та сировини для їх виготовлення рослинного та тваринного походження. Здійснення заходів щодо захисту джерел і систем водопостачання для тварин від впливу небезпечних факторів ураження.

Здійснення заходів щодо спеціальної обробки територій, приміщень, сільськогосподарських тварин і рослин, продукції тваринництва та рослинництва. Підготовка сільськогосподарської та спеціальної техніки для роботи на зараженій місцевості, спеціальної обробки тварин і рослин, що заражені (уражені), незаражені території, приміщень, де зберігається продукція тваринництва та рослинництва. Здійснення агрохімічного обстеження, ветеринарної діагностики, лікування тварин, що заражені (уражені), незаражують посіви, пасовища і продукцію тваринництва та

рослинництва. Організація заходів із знищення зерна, продовольства, харчової сировини, фуражу та інших матеріальних засобів, що не підлягають знезараженню, збір, утилізація або знищення загиблих тварин і відходів тваринного походження. Забезпечення створення резерву спеціального майна і засобів для захисту свійських тварин та сільськогосподарських рослин у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Для формувань радіаційного і хімічного спостереження

Тема 3.1. Організація радіаційного і хімічного спостереження.

Мережа спостереження та лабораторного контролю.

Система збору, обробки та аналізу інформації. Організація радіаційного і хімічного спостереження у різних режимах діяльності. Організація спостереження на об'єктах, які мають диспетчерську службу в режимі цілодобового чергування. Організація спостереження постами радіаційного та хімічного спостереження. Організація збору і обробки інформації.

Тема 3.2. Організація радіаційного і хімічного контролю.

Прилади радіаційної та хімічної розвідки.

Види радіаційного і хімічного контролю. Принципи організації і методи проведення радіаційного і хімічного контролю. Проведення радіаційного і хімічного контролю. Допустимі дози опромінення. Порядок обліку отриманих доз, оцінка працездатності.

Організація дозиметричного контролю у формуваннях: груповий та індивідуальний контроль. Порядок видачі індивідуальних дозиметрів і зняття показань. Ведення журналу обліку доз опромінення працівників формування. Представленні донесення (інформації) о дозах опромінення працівників формування.

Прилади радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю, їх призначення, загальна побудова і порядок роботи з ними.

Тема 3.3. Дії формування при веденні розвідки маршрутів висування і району (об'єкту) рятувальних та інших невідкладних робіт.

Дії особового складу розвідувальної ланки при веденні розвідки маршруту висування: визначення стану доріг і мостів, проходи мості маршрутів, визначення та позначення границь зараження, виставлення знаків огороження, пошук обходів заражених ділянок, порядок їх позначення. Визначення об'ємів і характеру руйнувань, затоплень, пожеж і напрямків їх розповсюдження. Складання схеми маршруту висування. Відшукання входів і аварійних виходів захисних споруд.

Оцінка радіаційної, хімічної, пожежної, інженерної та медичної обстановки на об'єкті господарської діяльності.

Для формувань санітарної обробки людей, спеціальної обробки майна, одягу та транспорту

Тема 3.1. Порядок проведення спеціальної обробки на об'єкті господарської діяльності. Її сутність і зміст.

Сутність і зміст спеціальної обробки, її складові частини. Сили і засоби знезаражування, техніка, речовини і розчини, які застосовуються при знезаражуванні та порядок їх приготування. Проведення дезактивації. Дегазація (часткова, повна) та способи її проведення. Види і способи дезінфекції. Порядок проведення знезаражування на об'єкті господарської діяльності та у формуванні. Особливості обробки при комплексному зараженні. Контроль повноти знезаражування. Міри безпеки при проведенні знезаражування.

Тема 3.2. Порядок проведення санітарної обробки людей.

Санітарна (часткова, повна) обробка персоналу об'єкту господарської діяльності та працівників формувань при зараженні радіоактивними, хімічними речовинами, НХР та бактеріальними засобами. Порядок проведення часткової санітарної обробки. Порядок проведення повної санітарної обробки на попередньо обладнаних стаціонарних обмивальних пунктах (СОП), куполах, душових павільйонах, санітарних пропускниках або на спеціально розгорнутих для цієї цілі площадках з використанням пересувних засобів типу ДДА- 53 і ДДП. Розгортання пункту санітарної обробки в польових умовах. Особливості та послідовність проведення санітарної обробки при комплексному зараженні отруйними, радіоактивними речовинами та бактеріальними засобами.

Тема 3.3. Порядок проведення спеціальної обробки майна, одягу та транспорту.

Визначення степені зараження транспортних засобів, будівель і споруд, внутрішніх приміщень та робочих місць, ділянок місцевості, води, продовольства та харчової сировини. Знезаражування різних поверхонь від радіоактивних, хімічних речовин, бактеріальних засобів. Види знезаражування та їх зміст. Порядок проведення спеціальної обробки транспорту. Особливості проведення спеціальної обробки одягу.

Для формувань матеріально-технічного та продовольчого забезпечення

Тема 3.1. Заходи щодо матеріально-технічного та продовольчого забезпечення під час виникнення надзвичайних ситуацій

Забезпечення органів управління і сил цивільного захисту запасами сировинних, матеріально-технічних і продовольчих ресурсів для проведення першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Порядок визначення (проведення розрахунків) необхідної кількості запасів матеріальних засобів для проведення першочергових робіт для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та життєзабезпечення населення персоналу об'єкту.

Тема 3.2. Розгортання та дії рухомого пункту харчування (рухомого пункту продовольчого постачання, рухомого пункту речового постачання, рухомого пункту забезпечення паливно-мастильними матеріалами, рухомого пункту водопостачання)

База створення і порядок розгортання рухомого пункту харчування (рухомого пункту продовольчого постачання, рухомого пункту речового постачання, рухомого пункту забезпечення паливно-мастильними матеріалами, рухомого пункту водопостачання) в польових умовах, його технічні можливості, об'єм везимого запасу продовольства (речового постачання, паливно-мастильних матеріалів, води). Характеристики техніки рухомого пункту харчування (рухомого пункту продовольчого постачання, рухомого пункту речового постачання, рухомого пункту забезпечення паливно-мастильними матеріалами, рухомого пункту водопостачання). Функціонування рухомого пункту харчування (рухомого пункту продовольчого постачання, рухомого пункту речового постачання, рухомого пункту забезпечення паливно-мастильними матеріалами, рухомого пункту водопостачання) під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Для формувань обслуговування захисних споруд цивільного захисту

Тема 3.1. Захисні споруди, особливості їх будівництва, обладнання, утримання та правила експлуатації.

Типи захисних споруд, їх призначення. Класи та групи сховищ і протирадіаційних укриттів. Правила вибору місць розміщення та побудови захисних споруд. Основні приміщення захисних споруд. Обладнання приміщень захисних споруд системами життєзабезпечення. Порядок утримання захисних споруд та правила їх експлуатації. Документація захисних споруд. Система технічного

обслуговування та ремонту спеціального обладнання і технічних систем захисних споруд. Методика перевірки та порядок оцінки стану готовності захисних споруд. Особливості утримання та експлуатації захисних споруд на хімічно небезпечних об'єктах. Облаштування та особливості експлуатації простіших засобів колективного захисту.

Тема 3.2. Дії працівників формування під час підготовки захисної споруди для використання за призначенням.

Вимоги до умов утримання захисних споруд у мирний час. Порядок приведення сховища (укриття) у готовність до прийому населення: інструктаж працівників формування, підготовка проходів, входів до сховища, звільнення приміщень від матеріалів мирного часу, розстановка нар та приборів, створення запасів продовольства, перевірка систем енергопостачання та життєзабезпечення, підключення засобів зв'язку та оповіщення, уточнення плану укриття працівників підприємства (населення), перевірка на герметичність.

Тема 3.3. Дії працівників формування в ході прийому та під час перебування у захисній споруді людей, що укриваються, а також після виведення людей.

Збір працівників формування при оголошенні сигналу оповіщення. Приведення систем життєзабезпечення сховища (споруди) у робочий стан. Організація взаємодії з медичним формуванням та охорони громадського порядку. Уточнення маршрутів виходу людей до сховища та порядку входу до нього. Розміщення попереджувальних знаків, покажчиків на всіх маршрутах руху. Організація руху людей до сховища, та при занятті ними там своїх місць. Організація комендантської служби. Забезпечення безперебійної роботи всіх систем життєзабезпечення сховища. Порядок евакуації людей із сховища.

*Для формувань охорони публічного
(громадського) порядку*

Тема 3.1. Правова основа введення режиму надзвичайного стану.

Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану”. Умови і порядок введення та скасування дії режиму надзвичайного стану. Особливості організації повсякденного життя в умовах оголошення надзвичайного стану. Зміст заходів правового режиму надзвичайного стану. Додаткові заходи режиму надзвичайного стану у зв'язку із надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру. Гарантії прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах надзвичайного стану. Відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану.

Тема 3.2. Дії формувань при проведенні евакуації населення.

Дії нарядів формування охорони громадського порядку по забезпеченню порядку та припиненню паніки на збірних і приймальних евакопунктах, у місцях посадки на транспорт. Забезпечення порядку на маршрутах евакуації, у пунктах висадки і у районах (пунктах) розміщення евакуйованого населення.

Тема 3.2. Забезпечення громадського порядку, попередження та припинення випадків мародерства, розкрадання матеріальних цінностей при ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф.

Розміщення постів охорони. Дії працівників формування по припиненню крадіжок матеріальних цінностей та майна громадян і підприємств при оточенні місця аварії, зони катастрофи та зон стихійного лиха. Забезпечення режиму допуску людей і транспорту до місць проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Психологічна підготовка працівників формування до дій в умовах надзвичайної ситуації.

4. РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кодекс цивільного захисту України, від 02.10.2012 №5403-VI.
2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 №2245-III.
3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 №1550-III, від 12.04.2000 №638, від 27.07.2001 №920, від 05.09.2000 №1386.
4. Закон України «Про захист людини від дій іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 №15/98-ВР.
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 №4004-XII.
6. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III.
7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 №638-IV.
8. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998.
9. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000.
10. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001.
11. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» від 24.03.2004 №368 (із змінами, внесеними ПКМУ від 29.05.2013 №380).
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в НС» від 15.02.1999 №192.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10.2013 №819.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» від 26.06.2013 №443.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 №444.

Примірна програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки Кіровоградської області

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка працівників об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, установ та організацій Кіровоградської області передбачає:

навчання за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій — вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації (інструкції щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій), про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

навчання за програмою додаткової підготовки працівників об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, установ та організацій Кіровоградської області — отримання працівниками додаткових знань щодо особливостей та порядку дій за планом локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій в умовах надзвичайних ситуацій техногенного характеру, які можуть виникнути на об'єкті виходячи з характеру його небезпеки, набуття практичних навичок щодо дій під час ліквідації аварійних ситуацій та аварій, взаємодії з іншими виконавцями аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Програма додаткової підготовки працівників об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, установ, організацій Кіровоградської області (далі – Програма) розроблена навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Кіровоградської області відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року №444, Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 443.

Програма є основним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки працівників об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, установ та організацій Кіровоградської області (далі - працівників) до дій у надзвичайних ситуаціях.

Актуальність програми полягає у необхідності проведення навчання працівників діям відповідно планів локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на об'єктах підвищеної небезпеки при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Значення програми полягає у необхідності врахування особливості об'єктів підвищеної небезпеки, які знаходяться на території Кіровоградської області.

Програма розроблена для потреб об'єктів підвищеної небезпеки Кіровоградської області.

Програма є підставою для розробки і затвердження керівниками об'єктів підвищеної небезпеки програми додаткової підготовки працівників цих об'єктів.

Метою програми є забезпечення:

своєчасного та систематичного навчання, оновлення знань працівників щодо дій під час загрози та виникнення аварійних ситуацій та аварій;

врахування особливостей та ризиків виникнення аварійних ситуацій та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки Кіровоградської області;

навчання працівників діям в умовах загрози і виникнення аварійних ситуацій та аварій, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту; оволодіння знаннями та навичками при проведенні робіт з локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій;

розробки програм додаткової підготовки працівників об'єктів підвищеної небезпеки Кіровоградської області.

У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні бути здатними вирішувати професійні завдання в умовних аварійних ситуацій та аварій та володіти професійними компетенціями для забезпечення реалізації завдань з питань цивільного захисту та знати:

встановлені на території підприємства вимоги стосовно власної безпеки та безпеки підприємства;

основні телефони оперативних чергових аварійно-рятувальних формувань, у разі виявлення порушень негайно повідомляти їх про можливу небезпеку;

порядок оповіщення та надання доповіді про загрозу або виникнення аварійних ситуацій та аварій;

правила поведінки при виникненні аварійних ситуацій та аварій, не припускати дій, які можуть призвести до виникнення аварії або аварій та надзвичайних ситуацій;

основні заходи та способи захисту від шкідливого впливу небезпечних речовин та наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру, порядок надання першої медичної допомоги потерпілим, правила користування засобами радіаційного, хімічного та колективного захисту.

обов'язки працівників при загрозі або виникненні аварійних ситуацій та аварій;

матеріально-технічне оснащення місця роботи, майно, технічні засоби та обладнання, які використовуються під час локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій;

порядок і способи виконання заходів щодо реагування ~~в~~найді ситуації техногенного характеру та ліквідації їх наслідків;

заходи безпеки при проведенні заходів щодо реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру та ліквідації їх наслідків.

У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні вміти:

запобігати створенню умов, що можуть привести до виникнення надзвичайних, аварійних ситуацій та аварій ;

виконувати встановлені на території підприємства вимоги стосовно власної безпеки та безпеки підприємства;

чітко діяти за сигналами оповіщення, практично здійснювати дії за планами локалізації і ліквідації аварійних ситуацій та аварій;

вміло застосовувати засоби пожежогасіння, закріплену штатну техніку, механізми, обладнання, прилади та інше майно, а також засоби індивідуального та колективного захисту під час проведення заходів щодо реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків;

виконувати правила особистої безпеки у процесі виконання заходів щодо реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру та ліквідації їх наслідків.

Програма складається з двох розділів.

Перший розділ програми містить загальну тематику, яка вивчається працівниками об'єктів підвищеної небезпеки незалежно від особливостей об'єктів підвищеної небезпеки.

Другий розділ програми – спеціальна тематика, що відпрацьовується з врахуванням специфіки об'єкту підвищеної небезпеки.

За рішенням керівника підприємства, установи, організації тематика може доповнюватись з урахуванням особливостей об'єкту та термінами проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань.

Навчання працівників на підприємствах, в установах та організаціях здійснюється шляхом:

курсового навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

Навчальні групи комплектуються з працівників об'єктів підвищеної небезпеки.

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісійну із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом іспитів, тестування, заліку або опитування в усній або письмовій формі.

Кількість годин для проведення занять, вид занять визначаються керівником підприємства, установи, організації.

Вивчення працівниками об'єктів підвищеної небезпеки тем занять здійснюється щорічно протягом року.

Розподіл тем для вивчення визначається керівником об'єкта підвищеної небезпеки.

Заняття з працівниками об'єктів підвищеної небезпеки проводять, як правило, керівники об'єктів підвищеної небезпеки та керівники навчальних груп з підготовки працівників суб'єктів господарювання діям у надзвичайних ситуаціях.

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісійну із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом іспитів, тестування, заліку або опитування в усній або письмовій формі.

ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ

№ з/п	Розділ програми, найменування тем	Кількість годин та види занять	
Розділ 1. Загальна складова		2	
1	Джерела небезпеки на виробництві. Небезпечні речовини, що використовуються (виробляються, зберігаються, транспортуються) підприємством, та їх властивості	1	групове заняття, самостійне вивчення, консультація
2	Попередження техногенної небезпеки	1	
3	Захист технологічного обладнання при надзвичайній ситуації техногенного характеру		
4	Системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у випадку їх виникнення		
Розділ 2. Профільна складова		5	
5	Порядок роботи при підготовці об'єкту до переведення його на аварійний режим роботи або при відновленні порушеного процесу виробництва	2	групове заняття, самостійне вивчення, консультація
6	Порядок проведення робіт при ліквідації наслідків аварії, перелік і зміст робіт для забезпечення безпеки для кожного потенційно небезпечного об'єкта	2	
7	Заходи безпеки при проведенні робіт локалізації та ліквідації аварії на об'єкті підвищеної небезпеки	1	
8	Перевірка знань	1	Залік
Разом		8	

2. ЗМІСТ ТЕМ ЗА РОЗДІЛАМИ ПРОГРАМИ

Тема 1. Джерела небезпеки на виробництві. Небезпечні речовини, що використовуються (виробляються, зберігаються, транспортуються) підприємством та їх властивості.

Критичні значення технологічних процесів, параметрів небезпечних речовин, небезпечні технологічні процеси підприємства. Небезпечні режими роботи устаткування, місця використання, зберігання хімічно небезпечних, радіоактивних, вибухо- та пожежонебезпечних речовин, можливі аварійні ситуації. Вражаючі чинники аварії.

Небезпечні чинники виробничих аварій, їх вплив на безпеку життя і здоров'я людей. Характеристика небезпечних техногенних факторів об'єкту (механічні, термічні, електричні, електромагнітні, хімічні, біологічні, психофізіологічні). Умови, при яких негативні фактори можуть привести до травм або іншого різкого погіршення здоров'я персоналу суб'єкту господарювання. Заходи, які здійснюються на суб'єкті господарювання, щодо запобігання можливих проявів негативних факторів. Загальна характеристика сусідніх об'єктів підвищеної небезпеки, у зоні техногенних факторів яких може опинитися свій об'єкт. Перелік і характеристика організаційно-технічних

заходів щодо профілактики, попередження, локалізації та ліквідації наслідків техногенних аварій і катастроф на об'єкті підвищеної небезпеки, які направлені на зниження масштабу їх наслідків та розміру збитків.

Категоріювання приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою.

Виникнення горючого середовища всередині виробничого обладнання. Виникнення горючого середовища в приміщеннях при нормальних умовах роботи технологічного обладнання.

Пошкодження технологічного обладнання в результаті механічного, температурного, хімічного впливу. Виробничі джерела запалювання. Причини умов пожежі.
розповсюдження

Тема 2. Попередження техногенної небезпеки.

Запобігання виникнення займистою середовища всередині технологічного обладнання з рідинами. Способи зменшення кількості (обсягу) горючого середовища на відкритих майданчиках і в приміщеннях з горючими газами. Запобігання виникнення займистою середовища в апаратах у яких знаходяться пожежо- та вибухонебезпечні речовини. Способи зменшення утворення горючої середовища в приміщеннях і на відкритих майданчиках.

Попередження утворення горючого середовища при аваріях або несправності технологічного обладнання.

Способи запобігання утворенню виробничих джерел запалювання (від відкритого вогню і нагрітих продуктів згорання, теплового прояву механічної та електричної енергії, теплового прояву хімічних реакцій).

Способи запобігання поширенню пожежі по виробничим комунікаціям, при аварії апаратів з горючими рідинами, при аварії апаратів з горючими газами. Захист від розтікання горючих рідин при пошкодженні апаратів і трубопроводів. Захист трубопроводів від горючих відкладень.

Способи виключення взаємодії горючого середовища і джерел запалювання.

Тема 3. Захист технологічного обладнання при надзвичайній ситуації техногенного характеру.

Техногенна безпека виробничого устаткування з рідинами. Техногенна безпека виробничого устаткування з рідинами. Техногенна небезпека обладнання для зберігання горючих рідин. Техногенна безпека при експлуатації апаратів з рідинами.

Техногенна безпека виробничого устаткування, що працює під тиском. Техногенна небезпека виробничого обладнання, що працює під тиском. Техногенна безпека при експлуатації обладнання, що працює під тиском.

Техногенна безпека виробничого устаткування з газами. Техногенна небезпека обладнання для зберігання газів. Техногенна безпека при експлуатації апаратів з горючими газами.

Техногенна безпека хімічних реакторів. Техногенна небезпека при експлуатації хімічних реакторів. Техногенна безпека при влаштуванні та експлуатації хімічних реакторів.

Техногенна безпека насосів і компресорів. Техногенна безпека при влаштуванні та експлуатації насосів та компресорів.

Тема 4. Системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у випадку їх виникнення.

Система оповіщення і зв'язок у надзвичайних ситуаціях. Утримання у робочому стані засобів зв'язку.

Порядок використання місцевих засобів зв'язку (мереж радіо та провідного та мобільного зв'язку, каналів телебачення тощо) для забезпечення роботи системи оповіщення об'єктів.

Локальні та об'єктові системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення потенційно небезпечних об'єктів, їх місце, склад і функції у загальній системі оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях. Система раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення, порядок її роботи у повсякденному режимі та при виникненні надзвичайних ситуацій. Експлуатація та технічне обслуговування систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у випадку їх виникнення.

Спостереження за станом радіаційної, хімічної та інших небезпек на об'єкті підвищеної небезпеки. Диспетчерська служба та обов'язки посадових осіб щодо забезпечення функціонування системи спостереження та оповіщення.

Тема 5. Порядок роботи при підготовці об'єкту до переведення його на аварійний режим роботи або при відновленні порушеного процесу виробництва.

Зміст режимів функціонування підприємства. Склад, кількість і якість компонентів, що забезпечують нормальну експлуатацію, а також функціонування підприємства в аварійному режимі та під час ліквідації наслідків аварії. Внутрішній самозахист об'єктів, що входять до складу підприємства, зокрема наявність і зміст аварійного планування (перелік заходів, які повинні бути вжиті в аварійному режимі). Порядок передбаченого проектом об'єкту переведення його обладнання чи інших технічних систем в особливий режим функціонування, відмінний від режиму нормальної експлуатації. Комплекс організаційних і технічних заходів, які належить реалізувати в разі появи ознак аварії для зменшення їх наслідків, захисту персоналу і населення. Оцінка кількості небезпечних речовин, які можуть розповсюджуватись під час аварії, що прогнозується. Оцінка наслідків впливу вражаючих чинників аварії на сусідні об'єкти і населення з урахуванням властивостей цих об'єктів і їх взаємне розташування. Визначення безпечних зон й місць можливих сховищ, шляхів евакуації, що не потрапляють під вплив вражаючих чинників аварії.

Тема 6. Порядок проведення робіт при ліквідації наслідків аварії, перелік і зміст робіт для забезпечення безпечності для кожного потенційно небезпечного об'єкта.

План локалізації і ліквідації аварій на об'єкті підвищеної небезпеки. Оперативна частина плану локалізації і ліквідації аварій в межах одного виробництва (цеху, відділення, виробничої дільниці), яке є структурним підрозділом підприємства, переходом за межі структурного підрозділу і розвитком її в межах підприємства, розвитком і переходом за межі території підприємства, можливістю впливу уражальних чинників аварії на населення розташованих поблизу населених районів та інші підприємства (об'єкти), а також на довкілля.

Технологічні параметри й основні технічні характеристики устаткування, прямі та зворотні технологічні потоки (із зазначенням їх умовного перетину, продуктивності й параметрів), регульовальну й запірну арматуру (умовне позначення, тип виконання, швидкість дії), прилади, засоби й системи контролю і регулювання, системи протиаварійного захисту (із зазначенням їх основних характеристик), які мають безпосереднє відношення до локалізації (ліквідації) аварії.

Місця розташування основного технологічного обладнання і комунікацій; систем протиаварійного призначення, відсічної запірної арматури, пультів (пристроїв) управління, автоматичних сповіщувачів і засобів зв'язку, які мають безпосереднє відношення до локалізації (ліквідації) аварії; засобів протиаварійного захисту, зв'язку і оповіщення; евакуаційних виходів і маршрутів евакуації; шляхів під'їзду, ділянок для встановлення маневрування спецтехніки; сховищ і місць укриття.

Місця найбільш імовірного виникнення аварійних ситуацій, розміри й межі потенційно небезпечних зон та інші характеристики потенційно можливих аварій. Стислу характеристику небезпеки технологічних блоків, що входять до складу об'єкта. Встановлені на межах технологічних блоків автоматичні відсікачі, запірні арматура з дистанційним керуванням, ручна запірні арматура (за умови можливості практичного користування в аварійній ситуації), яка встановлена на трубопроводах або устаткуванні як по прямому, так і по зворотному потоку матеріального середовища. У разі обігу в технологічній системі пилостворювальних дисперсних продуктів встановлені на межах технологічного блоку шнекові живильники, секторні затвори та інші пристрої, які забезпечують щільність (герметичність) системи при підвищеному тиску в умовах внутрішнього вибуху.

Завдання, обов'язки, ступінь участі, перелік виконавців і порядок дій персоналу підприємства, сили і засоби, що залучаються для ліквідації

4.РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кодекс цивільного захисту України, від 02.10.2012 №5403-VI.
2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 №2245-III.
3. Закон України «Про захист людини від дій іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 №15/98-ВР.
4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 №4004-XII.
5. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III.
6. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 №638-IV.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту» від 19.08.2002 №1200.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» від 24.03.2004 №368 (із змінами, внесеними ПКМУ від 29.05.2013 №380).
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в НС» від 15.02.1999 №192.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10.2013 №819.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 №444.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 30.10.2013 №841.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 №11.
14. Наказ МНС України «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час» від 09.10.2006 №653.
15. Наказ МНС України «Про методичні рекомендації з питань організації планування та проведення евакуаційних заходів на об'єктах господарської діяльності у разі виникнення надзвичайних ситуацій» від 07.09.2010 №761.
16. Наказ МНС України «Про затвердження кваліфікаційних ознак надзвичайних ситуацій» від 12.12.2012 №1400.

Програма прискореної підготовки працівників підприємств підприємств, установ, організацій Кіровоградської області до дій в особливий період

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма прискореної підготовки працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області до дій в особливий період (далі – Програма) розроблена відповідно до Кодексу цивільного захисту України, Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» та постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 №444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» і визначає зміст і обсяги навчання та форми контролю знань працівників підприємств, установ та організацій (далі – працівників) щодо дій у надзвичайних ситуаціях в особливий період.

Підготовка працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області до дій в особливий період передбачає:

навчання за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій — вивчення і отримання практичних навиків щодо використання засобів індивідуального захисту; призначення та облаштування захисних споруд, порядку їх заповнення та правила поведінки працівників, які укриваються в них; надання домедичної допомоги; вивчення змісту плану реагування на надзвичайні ситуації, плану локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки;

навчання за програмою прискореної підготовки працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області до дій в особливий період — отримання працівниками додаткових знань та вмінь щодо способів захисту від надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, на підприємствах, установах та організаціях, які продовжують роботу у воєнний час.

Програма передбачає підготовку у стислі терміни працівників підприємств, установ та організацій до практичних дій в умовах надзвичайних ситуацій особливого періоду на базі раніше сформованих знань і навичок при навчанні у системі цивільного захисту і розпочинається одночасно з уведенням в дію планів цивільного захисту на особливий період.

Програма є основним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки працівників до дій в особливий період.

Актуальність програми полягає у необхідності проведення навчання працівників оперативним і правильним діям при виникненні надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, на підприємствах, установах та організаціях, які продовжують роботу у воєнний час.

Значення програми полягає у необхідності врахування особливості підприємств, установ, організацій, які знаходяться на території Кіровоградської області.

Програма розроблена для потреб підприємств, установ та організацій Кіровоградської області.

Програма є підставою для розробки і затвердження керівниками підприємств, установ, організацій програми прискореної підготовки працівників до дій в особливий період на підприємстві, установі та організації.

Метою програми є забезпечення:

своєчасного та оперативного навчання працівників щодо дій під час загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, на підприємствах, установах та організаціях, які продовжують роботу у воєнний час;

врахування особливостей та ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, на підприємствах, установах та організаціях Кіровоградської області, які продовжують роботу у воєнний час;

навчання працівників діям в умовах загрози і виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період;

оволодіння знаннями та навичками при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з локалізації та ліквідації надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період;

розробки програм прискореної підготовки працівників до дій в особливий період на підприємствах, в установах, організаціях Кіровоградської області.

У результаті проходження навчання за Програмою працівники повинні бути здатними вирішувати професійні завдання в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, та знати:

обов'язки працівників при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період;

порядок оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період;

місце розташування захисних споруд цивільного захисту, порядок укриття персоналу та правила поведінки при розміщенні у захисній споруді;

порядок влаштування найпростіших укриттів та пристосування підвальних приміщень (погребів) під укриття;

порядок виходу з укриттів у разі завалу основного входу або його руйнування;

порядок дій при виявленні підозрілих та вибухонебезпечних предметів;

правила використання засобів індивідуального захисту;

заходи щодо сприяння проведенню та організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та військового характеру;

заходи безпеки при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

У результаті проходження навчання за Програмою рекомендується вміти:

запобігати створенню умов, що можуть привести до виникнення надзвичайних ситуацій;

чітко діяти за сигналами оповіщення, практично здійснювати дії за планом цивільного захисту на особливий період підприємства, установи, організації;

сприяти проведенню аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах виникнення надзвичайних ситуацій;

дотримуватися режимів радіаційного захисту.

За підсумками навчання за Програмою у працівників має бути сформована психологічна готовність до адекватних дій в умовах стресового впливу уражаючих чинників надзвичайних ситуацій військового характеру.

За рішенням керівника підприємства, установи, організації тематика може доповнюватись з урахуванням особливостей об'єкту.

Навчання працівників на підприємствах, в установах та організаціях здійснюється шляхом:

курсowego навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

Навчальні групи комплектуються з працівників підприємств, установ, організацій.

Перевірку засвоєння змісту Програми рекомендується проводити комісійну із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом іспитів, тестування, заліку або опитування в усній або письмовій формі.

Терміни проведення занять визначаються керівником підприємства, установи, організації.

ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ

№ теми	Розділ програми, найменування тем	Форма навчання та види занять, години	
		курсове навчання	індивідуальне навчання
Розділ І. Правовий режим надзвичайного стану		1	1
1	Правовий режим надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану	групове заняття	
2	Обов'язки працівників відповідно Плану цивільного захисту на особливий період підприємства, установи, організації. Порядок дій за сигналами оповіщення військового часу.		
Розділ 2. Основні способи захисту і правила поведінки в умовах загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період		3	2
3	Укриття у захисних спорудах цивільного захисту.	групове заняття	
4	Проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру		
5	Вибухо- та пожежонебезпека на виробництві в особливий період. Дії під час виникнення пожеж		
6	Дії працівників при соціальних та воєнних надзвичайних ситуаціях		
7	Особливості надання домедичної допомоги у військовий час		
8	Перевірка знань	1	
Разом		5	
		8	3

ЗМІСТ ТЕМ ЗА РОЗДІЛАМИ ПРОГРАМИ

Тема 1. Правовий режим надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану.

Теоретична компонента: Визначення надзвичайного стану. Мета введення надзвичайного стану. Умови та порядок введення, скасування надзвичайного стану. Заходи правового режиму надзвичайного стану, що запроваджуються в умовах надзвичайного стану. Додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку. Гарантії прав і свобод громадян. Відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану.

Тема 2. Обов'язки працівників відповідно Плану цивільного захисту на особливий період підприємства, установи, організації. Порядок дій за сигналами оповіщення військового часу.

Теоретична компонента: Доведення до працівників порядок дій відповідно Плану цивільного захисту на особливий період в частині, що стосується працівника. Сигнали оповіщення та порядок їх доведення.

Практична компонента: Подача сигналів оповіщення технічними засобами об'єкту та порядок дій за ними.

Тема 3. Укриття у захисних спорудах цивільного захисту. Проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

Теоретична компонента: Захисні споруди цивільного захисту, їх призначення, обладнання та порядок приведення у готовність.

Звільнення сховища (укриття) від матеріальних засобів, які в ньому зберігаються. Визначення та доведення до працівників місць їх розташування у захисних спорудах, порядок їх заняття та поведінки. Виготовлення та встановлення лавок, нар. Будівництво швидкоспоруджуємих укриттів, найпростіших та протирадіаційних укриттів (ПРУ), пристосування для ПРУ заглиблених приміщень.

Практична компонента: Дії працівників при заповненні захисних споруд та під час знаходження в захисних спорудах.

Тема 4. Проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

Теоретична компонента: Завдання підприємства, установи, організації щодо проведення евакуаційних заходів. Порядок оповіщення о розосередженні і евакуації. Термінова евакуація, порядок її проведення. Обов'язкова евакуація за межі території підприємства, установи, організації при виникненні надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження заходів. Правила поведінки та обов'язки працівників під час проведення евакуації.

Практична компонента: Дії працівників під час термінової евакуації. Дії працівників під час обов'язкової евакуації за межі території підприємства, установи, організації при виникненні надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження заходів

Тема 5. Вибухо- та пожежонебезпеки на виробництві в особливий період.

Дії під час виникнення пожеж.

Теоретична компонента: Правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів. Підвищення пожежної небезпеки у особливий період. Особливості дії працівників у разі загрози або при виникненні пожеж у особливий період. Гасіння пожеж. Засоби пожежогасіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок та правила їх використання під час пожежі.

Практична компонента: Дії працівника при виявленні вибухонебезпечного предмету. Дії працівника під час гасіння пожежі.

Тема 6. Дії працівників при соціальних та воєнних надзвичайних ситуаціях.

Теоретична компонента: Небезпечні чинники надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру. Особливості життєзабезпечення на території, яка знаходиться у зоні військових дій.

Практична компонента: Дії працівників під час обстрілів, повітряних атак, збройних нападів.

Тема 7. Особливості надання домедичної допомоги у військовий час.

Теоретична компонента: Особливості ураження працівників у військовий час: кульові та осколкові поранення, опіки внаслідок використання зброї масового ураження, великих пожеж. Надання домедичної допомоги при великій кількості постраждалих.

Особливості надання першої допомоги у військовий час: проведення первинного огляду потерпілого, проведення серцево-легеневої реанімації, Перша допомога при ранах і кровотечах. Способи зупинки кровотеч. Правила та прийоми накладання пов'язок на рани. Перша допомога при переломах. Прийоми та способи іммобілізації із застосуванням табельних або підручних засобів. Перша допомога при опіках.

Практична компонента: проведення первинного огляду потерпілого, проведення серцево-легеневої реанімації, Перша допомога при ранах і кровотечах. Способи зупинки кровотеч. Перша допомога при опіках.

2. РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кодекс цивільного захисту України, від 02.10.2012 №5403-VI.
2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 №2245-III.
3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 №1550-III, від 12.04.2000 №638, від 27.07.2001 №920, від 05.09.2000 №1386.
4. Закон України «Про захист людини від дій іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 №15/98-ВР.
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 №4004-XII.
6. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III.
7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 №638-IV.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту» від 19.08.2002 №1200.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» від 24.03.2004 №368 (із змінами, внесеними ПКМУ від 29.05.2013 №380).

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в НС» від 15.02.1999 №192.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10.2013 №819.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 №444.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 30.10.2013 №841.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 №11.

15. Наказ МНС України «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час» від 09.10.2006 №653.

ПРОГРАМА

пожежно-технічного мінімуму для працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма пожежно-технічного мінімуму для працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою (далі – Програма) розроблена навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Кіровоградської області відповідно до статті 40 Кодексу цивільного захисту України, Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444, Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 №1417 (zareestrovanoго у Міністерстві юстиції України 05.12.2015 за №252/2669), Порядку затвердження програм навчання посадових осіб з питань пожежної безпеки, організації та контролю їх виконання, затвердженого наказом МВС України від 11.09.2014 №935 (zareestrovanoго в Міністерстві юстиції України 07.10.2014 за №1204/25981), Типового положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, затвердженого наказом МВС України від **29.05.2014 №523 (zareestrovanoго в Міністерстві юстиції України 13.06.2014 за №624/25401)**, інших діючих нормативно-правових актів України у сфері пожежної безпеки.

Навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму проводиться з особами, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, до початку самостійного виконання роботи.

Актуальність програми полягає у необхідності проведення навчання працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою.

Значення програми полягає у необхідності врахування пожежної небезпеки на підприємствах, установах та організаціях Кіровоградської області і забезпечення пожежної безпеки під час виконання робіт з підвищеною пожежною небезпекою.

Програма розроблена для потреб підприємств, установ та організацій Кіровоградської області.

Програма є підставою для розробки і затвердження керівниками підприємств, установ, організацій програми пожежно-технічного мінімуму для працівників підприємства (установи, організації), зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою.

Метою програми є забезпечення:

своєчасного навчання осіб, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, до початку самостійного виконання роботи;

систематичної перевірки знань працівників підприємства (установи, організації), зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, відповідних нормативних актів з пожежної безпеки;

врахування ризиків виникнення пожеж на підприємстві (установі, організації) під час проведення спеціальних робіт;

чітких і правильних дій працівників підприємства (установи, організації), зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, під час виникнення пожежі та її гасіння;

розробки програм пожежно-технічного мінімуму для працівників підприємств, установ та організацій Кіровоградської області, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою.

У результаті проходження навчання за Програмою особи, яких приймають на роботу з підвищеною пожежною небезпекою (працівники підприємства, установи, організації) повинні бути здатними забезпечити виконання правил пожежної безпеки під час самостійного виконання робіт з підвищеною пожежною небезпекою та знати:

- заходи протипожежного режиму на підприємстві (в установі, організації);
- інструкцію про заходи пожежної безпеки для приміщення, в якому особа (працівник) буде працювати (працює);
- дії особи (працівника) при виникненні пожежі;
- порядок оповіщення про виникнення пожежі;
- правила використання і зберігання штатних засобів пожежогасіння, засобів індивідуального захисту.

У результаті проходження навчання за Програмою рекомендується вміти:

- виконувати вимоги нормативних актів з пожежної безпеки, заходи протипожежного режиму на підприємстві (в установі, організації), інструкцію про заходи пожежної безпеки для приміщення, в якому особа (працівник) буде працювати (працює);
- чітко діяти за сигналами оповіщення про пожежу та своєчасно доповісти при виникненні пожежі на робочому місці;
- вміло застосовувати засоби пожежогасіння.

Програма складається з двох розділів.

Перший розділ програми містить загальну тематику, яка вивчається особами, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою.

Другий розділ програми – спеціальна тематика, яка стосується особливості виконання правил пожежної безпеки на робочому місці, дій при пожежі.

За рішенням керівника підприємства, установи, організації тематика може доповнюватись з урахуванням особливостей підприємства, установи, організації.

Навчання осіб, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, до початку самостійного виконання роботи, рекомендується проводити індивідуально, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з особою, яка відповідає за навчання з пожежно-технічного мінімуму на підприємстві, в установі, організації.

Перевірку знань з пожежно-технічного мінімуму працівників підприємства (установи, організації), зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, рекомендується проводити по групах в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації.

Перевірку знань працівників за програмою пожежно-технічного мінімуму рекомендується проводити комісійно із залученням фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань пожежної безпеки та цивільного захисту.

Перевірку знань за змістом Програми рекомендується проводити шляхом іспитів, тестування, заліку або опитування в усній або письмовій формі. За підсумками перевірки рекомендується складати відповідний протокол.

Терміни проведення занять визначаються керівником підприємства, установи, організації.

Розподіл тем для вивчення визначається керівником підприємства, установи, організації.

2. ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ТА РОЗПОДІЛ ЧАСУ

№ тем и	Розділ програми, найменування тем	Кількість годин та види занять	
Розділ 1. Загальна складова		3	групове заняття, самостійне вивчення, консультація, інструктаж
1	Причини виникнення пожеж на підприємствах, установах та організаціях. Заходи пожежної безпеки на об'єкті. Відповідальність за порушення вимог нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки	1	
2	Заходи протипожежного режиму на підприємстві, в установі, організації	2	
Розділ 2. Профільна складова		4	
3	Заходи пожежної безпеки на робочому місці	2	групове заняття, самостійне вивчення, консультація, інструктаж
4	Засоби пожежогашіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок їх використання під час пожежі	1	
5	Дії під час пожежі	2	
6	Перевірка знань з пожежно-технічного мінімуму	1	іспит, тестування, залік, опитування
Разом		8	

3. ЗМІСТ ТЕМ ЗА РОЗДІЛАМИ ПРОГРАМИ

Тема 1. Причини виникнення пожеж на підприємствах, установах та організаціях. Заходи пожежної безпеки на об'єкті. Відповідальність за порушення вимог нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки

Теоретична компонента: Стисла характеристика виробництва (об'єкта) та його пожежної небезпеки. Основні положення Кодексу цивільного захисту України в частині організації та забезпечення заходів пожежної безпеки. Вимоги Правил пожежної безпеки, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 №1417. Відповідальність за порушення правил пожежної безпеки.

Основні причини пожеж: несправність обладнання, іскри електрогазозварювальних робіт та необережне поводження з вогнем, несправність електроустановок, порушення правил користування інструментами і електронагрівальними приладами тощо.

Практична компонента: Дії робітників у разі виявлення порушень правил пожежної безпеки.

Тема 2. Заходи протипожежного режиму на підприємстві, в установі, організації.

Теоретична компонента: Загальнооб'єктові правила, інструкції, положення та накази з питань пожежної безпеки.

Складові протипожежного режиму підприємства, установи, організації:

- порядок утримання шляхів евакуації;
- визначення спеціальних місць для куріння;
- порядок застосування відкритого вогню;
- порядок використання побутових нагрівальних приладів;
- порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт;
- правила проїзду та стоянки транспортних засобів;
- місця для зберігання і допустимої кількості сировини, напівфабрикатів та готової продукції, що можуть одночасно знаходитися у приміщеннях і на території;

порядок прибирання горючого пилу й відходів, зберігання промасленого спецодягу та ганчір'я, очищення елементів вентиляційних систем від горючих відкладень;
порядок відключення від мережі електроживлення обладнання та вентиляційних систем у разі пожежі;
порядок огляду й зачинення приміщень після закінчення роботи;
порядок проходження посадовими особами навчання й перевірки знань з питань пожежної безпеки, а також проведення з працівниками протипожежних інструктажів та занять з пожежно-технічного мінімуму з призначенням відповідальних за їх проведення;
порядок організації експлуатації і обслуговування наявних засобів протипожежного захисту;
порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого інженерного обладнання;

порядок збирання членів пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони та посадових осіб, відповідальних за пожежну безпеку, у разі виникнення пожежі, виклику вночі, у вихідні й святкові дні;

Практична компонента: дії працівників у разі виникнення пожежі: оповіщення людей, виклик пожежно-рятувальних підрозділів, зупинка технологічного устаткування, вимкнення ліфтів, підйомників, вентиляційних установок, електроспоживачів, застосування засобів пожежогасіння; послідовність евакуації людей та матеріальних цінностей з урахуванням дотримання техніки безпеки.

Тема 3. Заходи пожежної безпеки на робочому місці.

Теоретична компонента: Зміст інструкції про заходи пожежної безпеки у робочому приміщенні:

категорія приміщення з вибухопожежної та пожежної небезпеки (для виробничих, складських приміщень та лабораторій);

вимоги щодо утримання евакуаційних шляхів та виходів;

спеціальні місця для куріння та вимоги до них;

порядок утримання приміщень, робочих місць;

порядок зберігання та застосування легкозаймистих рідин, горючих рідин (далі - ЛЗР, ГР), пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів;

порядок прибирання робочих місць, збирання, зберігання та видалення горючих відходів, промасленого ганчір'я;

порядок утримання та зберігання спецодягу;

місця, порядок та норми одночасного зберігання в приміщенні сировини, напівфабрикатів та готової продукції;

порядок проведення зварювальних та інших вогневих робіт;

порядок огляду, вимкнення електроустановок, приведення в пожежобезпечний стан приміщень та робочих місць, закриття приміщень після закінчення роботи;

заходи пожежної безпеки при роботі на технологічних установках та апаратах, які мають підвищену пожежну небезпеку;

граничні показання контрольно-вимірювальних приладів, відхилення від яких можуть викликати пожежу або вибух;

обов'язки та дії працівників у разі виникнення пожежі.

Характеристика пожежної небезпеки агрегатів та установок, що розміщені у приміщенні (споруді). Дії персоналу у випадку порушень режиму роботи установок, машин і агрегатів. Протипожежний режим на робочому місці. Правила пожежної безпеки, встановлені для працівників даного приміщення, дільниці або споруди. Правила пожежної безпеки, встановлені для працівників даного приміщення, дільниці або споруди в частині експлуатації інженерного обладнання:

Практична компонента: дії працівників щодо забезпечення виконання правил пожежної безпеки на робочому місці.

Тема 4. Засоби пожежогасіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок їх використання під час пожежі.

Теоретична компонента: Призначення та місцезнаходження існуючих на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного устаткування та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, діжки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння тощо).

Загальні поняття про пожежну сигналізацію, спринклерне і дренчерне обладнання та інші установки пожежогасіння (вуглекислотні, пінні, порошкові тощо).

Порядок утримання існуючих на об'єкті засобів пожежогасіння (у літніх та зимових умовах).

Практична компонента: використання вогнегасних засобів, протипожежного інвентарю та обладнання.

Тема 5. Дії під час пожежі.

Теоретична компонента: Порядок повідомлення про пожежу аварійно-рятувальних і пожежно-рятувальних підрозділів та інших аварійних служб. Організація зустрічі аварійно-рятувальних та пожежно-рятувальних підрозділів. Відключення у разі необхідності устаткування, комунікацій, електроустановок та вентиляції.

Гасіння пожежі існуючими на об'єкті засобами пожежогасіння; порядок включення стаціонарних установок пожежогасіння, евакуації людей та матеріальних цінностей.

Дії після прибуття аварійно-рятувальних та пожежно-рятувальних підрозділів (надання допомоги у прокладанні рукавних ліній, участь в евакуації матеріальних цінностей та виконанні інших робіт за розпорядженням керівника пожежогасіння).

Обов'язки членів пожежної дружини добровільної пожежної охорони за табелем оперативної обслуги.

Практична компонента: Дії в разі виявлення на робочому місці або на території об'єкта задимлення чи пожежі.

Тема 6. Перевірка знань з пожежно-технічного мінімуму.

Примірний перелік теоретичних питань щодо перевірки знань.

1. Наведіть порядок організації протипожежного режиму на об'єкті.
2. Назвіть види та призначення протипожежного водопостачання.
3. Дайте загальні відомості про системи пожежної та охоронно-пожежної сигналізації.
4. Дайте стисло характеристику протипожежного стану виробництва (об'єкта).
5. Наведіть вимоги до утримання евакуаційних шляхів та виходів.
6. Наведіть загальний порядок проведення пожежно-технічного огляду на об'єкті.
7. Наведіть основні заходи пожежної безпеки у побуті.
8. Наведіть порядок організації та функціонування ДПД на об'єкті.
9. Наведіть порядок розробки та впровадження загальнооб'єктових правил, інструкцій, положень та наказів з питань пожежної безпеки.
10. Наведіть протипожежні вимоги до систем вентиляції та кондиціонування.
11. Назвіть загальний порядок повідомлення про пожежу пожежно-рятувальних підрозділів та інших аварійних служб.
12. Охарактеризуйте пожежну небезпеку агрегатів та установок, що розміщені у приміщенні (споруді).
13. Охарактеризуйте пожежну небезпеку електроустаткування та електромереж.
14. Приведіть порядок дій працівників об'єкту після прибуття аварійно-рятувальних та пожежних підрозділів.

15. У чому полягають основні заходи забезпечення пожежної безпеки будівель та споруд?
16. Яка відповідальність передбачена чинним законодавством за порушення правил пожежної безпеки в Україні?
17. Який визначено порядок проведення евакуації людей з будівель та споруд у випадку виникнення пожежі?
18. Який порядок дотримання протипожежного режиму на об'єкті?
19. Яким чином вберегтися від небезпечних чинників пожежі у приміщенні?
20. Яким чином залучаються аварійно-рятувальні підрозділи до ліквідації надзвичайних ситуацій?
21. Яким чином можливо використати переносні вогнегасники при пожежі на поверсі адміністративної будівлі?
22. Які вогнегасні речовини можуть використовуватися для гасіння пожеж?
23. Які є вимоги правил безпеки праці під час використання вогнегасників?
24. Які є способи оповіщення населення та (або) працівників підприємств про пожежу?
25. Які заходи пожежної безпеки необхідно дотримуватися, стаючи до роботи, у процесі роботи та після її закінчення з метою запобігання виникненню пожеж?
26. Які можливі причини виникнення пожежі на виробництві (об'єкті)?

Примірний перелік практичних завдань.

1. Практично визначити місця проїзду пожежної техніки по території підприємства, під'їзду до джерел протипожежного водопостачання (пожежних водоймищ, пожежних гідрантів, водонапірних башт, градирень тощо), розташування пожежовибухонебезпечних цехів підприємства, наявності зовнішніх пожежних драбин, місць подачі сповіщень про пожежу.
2. Здійснити практичний показ дій працівника підприємства, установи, організації при виникненні пожежі на території суб'єкта забезпечення цивільного захисту.
3. Здійснити практичний показ дій працівника підприємства, установи, організації при виникненні пожежі безпосередньо на робочому місці.
4. Здійснити практичний показ порядку огляду електроустановок підприємства, установи, організації електриками, що працюють з електроустановками у вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зонах.
5. Здійснити практичний показ порядку огляду технологічної установки, агрегату, механізму особою, яка бере безпосередню участь у виробничому процесі в приміщеннях категорій за вибухопожежною та пожежною небезпекою А, Б і В, а також виконують роботи на устаткуванні, обладнанні, апаратах, де перебувають в обігу легкозаймисті та горючі рідини, горючі гази, речовини та матеріали, здатні вибухати або горіти в результаті взаємодії з водою, киснем повітря та один з одним.
6. Здійснити практичний показ порядку зберігання пожежонебезпечних та (або) вибухопожежонебезпечних матеріалів та речовин (для працівників складського господарства та торговельних підприємств).
7. Здійснити підготовку робочого місця електрозварювальника до проведення електрозварювальних робіт.
8. Здійснити підготовку робочого місця газозварювальника до проведення газозварювальних робіт.
9. Здійснити підготовку робочого місця особою, яка проводить варку бітумів і смол.
10. Вкажіть порядок приведення у дію порошкового вогнегасника ВП-5.
11. Вкажіть порядок приведення у дію порошкового вогнегасника закачного типу.
12. Вкажіть порядок приведення у дію вуглекислотного вогнегасника ВВК-5(ОУ-5).

13. Здійснить практичний показ використання пожежної повсті для гасіння осередку пожежі (вправа виконується двома особами).

14. Здійснить практичний показ використання внутрішнього пожежного крану для гасіння осередку пожежі.

15. Вкажіть порядок приведення в дію установки пожежної сигналізації в ручному режимі (при використанні ручного пожежного сповіщувача).

16. Здійснить практичний показ евакуації особи із поверху будівлі з використанням основних та запасних шляхів евакуації.

17. Проведіть розрахунок забезпечення місць проведення вогневих робіт первинними засобами пожежогасіння згідно наданих вихідних даних.

18. Визначити тип та кількість вогнегасників для приміщень згідно наданих вихідних даних.

19. Порядок виконання інструкції з питань пожежної безпеки під час проведення газозварювальних та інших пожежонебезпечних робіт.

20. Порядок виконання інструкції з питань пожежної безпеки під час проведення будівельно-монтажних робіт.

4.РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кодекс цивільного захисту України, від 02.10.2012 №5403-VI.

2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 №2245-III.

3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 №1550-III.

4. Закон України «Про захист людини від дій іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 №15/98-ВР.

5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 №4004-XII.

6. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III.

7. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 №638-IV.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту» від 19.08.2002 №1200.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» від 24.03.2004 №368 (із змінами, внесеними ПКМУ від 29.05.2013 №380).

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку в НС» від 15.02.1999 №192.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10.2013 №819.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 №444.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 30.10.2013 №84.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 №11.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони» від 17.07.2013 № 564.

16. Наказ МНС України «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час» від 09.10.2006 №653.

17. Наказ МНС України «Про затвердження Рекомендацій щодо дій населення у разі загрози та виникнення вибуху, у тому числі тих, що виникли внаслідок терористичної діяльності» від 18.12.2009 №860.

18. Наказ МНС України «Про методичні рекомендації з питань організації планування та проведення евакуаційних заходів на об'єктах господарської діяльності у разі виникнення надзвичайних ситуацій» від 07.09.2010 №761.

19. Наказ МНС України «Про затвердження кваліфікаційних ознак надзвичайних ситуацій» від 12.12.2012 №1400.

20. Наказ МВС України від 30.12.2014 №1417 «Про затвердження правил пожежної безпеки в Україні».

21. Національний стандарт України ДСТУ 5058:2008 «Навчання населення діям у НС. Основні положення».

ЗАТВЕРДЖУЮ

Особа відповідальна за цивільний захист
ТОВ «Гідросила»

В.В. Дзюба

" ____ " _____ 2018р.

**План-конспект (варіант)
проведення класно-групового заняття**

Тема: «Засоби колективного захисту робітників, службовців».

Дата: _____ 201__ р.

Мета заняття:

Навчальна: дати поняття про засоби колективного захисту робітників, службовців, про їх внутрішнє влаштування, властивості захисної споруди щодо збереження життя та здоров'я в певних надзвичайних ситуаціях. Відпрацювати норматив заповнення захисної споруди.

Розвиваюча: розвивати вміння працівників підприємства користуватися засобами колективного захисту, навички дотримання правил техніки безпеки при перебуванні в захисній споруді. Удосконалювати навички швидкого заповнення захисної споруди та правильного розміщення в ній.

Місце проведення: захисна споруда підприємства.

Час проведення: 45 хв.

Дидактичне забезпечення: пам'ятки щодо розміщення в захисній споруді та правил перебування в ній.

Основна та додаткова література:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. _____.
3. _____.

Організаційна структура заняття

№ з/п	Основні етапи заняття та їх зміст	Методи контролю та навчання	Матеріали методичного забезпечення, технічні засоби	Час хв.
Організаційно-вступна частина				
1.	Організація заняття. Вступне слово керівника навчальної групи. Повідомлення теми та мети заняття, мотивація важливості її вивчення.	бесіда, перевірка наявності працівників		2
2.	Перевірка готовності працівників до роботи.	обговорення, оцінка		1
Основний етап				
1.	- <i>Поняття «захисні споруди цивільного захисту».</i> - властивості захисної споруди щодо збереження життя та здоров'я в певних надзвичайних ситуаціях.	Огляд захисної споруди, пояснення під час демонстрації облаштування захисної споруди	Захисна споруда підприємства. Внутрішнє обладнання сховища	15
2.	- <i>Порядок заповнення захисних споруд.</i> - правила поведінки осіб, які укриваються.	Демонстрація правильних дій керівником заняття, інструктаж	Пам'ятки щодо розміщення в захисній споруді та правил перебування в ній	5
3.	<i>Відпрацювання нормативу.</i> Після ознайомлення слухачів з внутрішнім обладнанням сховища керівник відпрацьовує з ними режим заповнення сховища. Особлива увага звертається на необхідність самого швидкого заповнення споруди людьми. Умови виконання нормативу: група слухачів знаходиться на відстані 30 метрів від входу в сховище. Група направляє до сховища по отриманню сигналів оповіщення, її члени повинні мати при собі протигази або респіратори. Оцінка за часом виконання: «Відмінно» – 3 хв.; «Добре» - 4 хв.; «Задовільно» - 5	Практичні вправи	Протигази або респіратори	20

	<p>хв.</p> <p>Після заповнення сховища тими що укриваються, за рішенням керівника групи (він виступатиме в ролі керівника ланки з обслуговування сховища), закриваються захисно-герметичні та герметичні двері сховища.</p> <p>Відпрацювання розміщення працівників в сховищі</p> <p>При наявності в сховищі тамбур-шлюзів заповнення їх може продовжуватись і після закриття дверей способом шлюзування. При можливості, керівник заняття практично показує спосіб заповнення шлюзуванням. Він полягає в пропуску тих, що укриваються в сховище при почерговому відкриванні та закривання зовнішньої та внутрішньої захисно-герметичних дверей тамбур-шлюзів.</p> <p><i>Відпрацювання способу заповнення шлюзуванням</i></p>	<p>Демонстрація способу заповнення шлюзуванням</p> <p>Практичні вправи (повтор при необхідності)</p>		
Заключний етап				
1.	Завершальна частина, висновки заняття та підведення підсумків.	Оцінка діяльності працівників.		2

Керівник навчальної групи – начальник цеху №2

_____ (ПБ)

"__" _____ 201_р.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 №5403-VI.
2. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту» від 9.10.2013 р. №787.
3. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2014 р. №444.
4. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» від 26 червня 2013 р. № 443.
5. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» від 23.10 2013 р. №819.
6. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 9 січня 2014 р. № 11.
7. Національний стандарт України ДСТУ 5058:2008 «Навчання населення діям у НС. Основні положення».
8. Наказ ДСНС України «Про затвердження програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях» (від 06.06.2014 №310 у редакції наказу ДСНС України 08.08.2014 № 458).
9. Наказ ДСНС України «Про затвердження Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях» від 19.02.2016 № 83.
10. Лист ДСНС України «Про проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту» від 26.04.2017 № 16-6361/161.